

Forbruker, familie og ikke-diskriminering – hva skjer i Brussel?

Halvårsrapport

Forbruker-, ikke-diskriminerings-, familie- og oppvekstråd Joachim Nilsen Frislid
EU-delegasjonen, Brussel, 6. juli 2022

1	Forbruker, familie/oppvekst, likestilling/ikke-diskriminering – hva skjer i Brussel?.....	3
1.1	Hva har skjedd våren 2022?	3
1.2	Hva med høsten 2022?.....	4
1.3	Hva med Kommisjonens planer?.....	5
2	Hva skjer på forbrukerfeltet?	7
2.1	Forbrukerpolitikk i den grønne given	7
2.1.1	Forbrukermakt i det grønne skiftet	8
2.1.2	Bærekraftig produktpolitikk – økodesign	10
2.1.3	Bærekraftig produktpolitikk – felles ladestandard og sirkulær elektronikk.....	11
2.1.4	Villedende miljømarkedsføring – dokumentering av miljøavtrykk	12
2.1.5	Rett til å reparere	13
2.1.6	Frivillige ordninger for bærekraftig forbruk	15
2.2	Aktsomhetsdirektiv og åpenhetslov	15
2.3	Forbrukerpolitikk i det digitale skiftet	18
2.3.1	Evaluerings av forbrukervern på nett – « <i>Digital Fairness Fitness Check</i> »	18
2.3.2	Nye regler for digitale tjenester – « <i>Digital Services Act</i> »	20
2.4	Produktsikkerhet, herunder sikre leker.....	22
2.5	Fjernsalg av finansielle tjenester til forbrukere	24
2.6	Forbrukerkreditt	25
2.7	Pakkereiser	26
3	Hva skjer på familie- og oppvekstfeltet?	28
3.1	Barn	28
3.1.1	Den europeiske strategien for barns rettigheter	28
3.1.2	Beskyttelse av barn i krig – Russlands angrepskrig mot Ukraina	29
3.1.3	Barnefattigdom	29
3.2	Forebygging og bekjempelse av overgrep mot barn (CSAM).....	31
3.3	Strategi for tryggere internett for barn	32
3.4	Ungdom	33
3.4.1	Ungdomsåret 2022	33
3.4.2	Alma: Nytt program for unge som faller utenfor utdanning og arbeid.....	35

3.4.3	Ungdomsarbeidsløshet – den europeiske ungdomsgarantien	35
3.4.4	Ungdomsportal.....	36
3.5	Familie	36
3.5.1	Gjensidig godkjenning av foreldreskap	36
3.5.2	Trygdekoordinering	37
4	Hva skjer på likestilling- og ikke-diskrimineringsfeltet?	38
4.1	Status for kjønnslikestilling i Europa	38
4.2	Likestilt arbeidsliv	38
4.2.1	Kjønnsrepresentasjon i bedriftsstyrer	38
4.2.2	Likelønn	40
4.2.3	Inkluderende arbeidsliv for personer med nedsatt funksjonsevne	42
4.3	Vold mot kvinner og i nære relasjoner.....	43
4.3.1	Forslag om forbud mot vold mot kvinner og i nære relasjoner	43
4.3.2	Istanbul-konvensjonen og EU.....	45
4.4	Hatefulle ytringer og hatkriminalitet.....	46
4.5	Likestillingsbyråers rolle og uavhengighet	47

1 Forbruker, familie/oppvekst, likestilling/ikke-diskriminering – hva skjer i Brussel?

1.1 Hva har skjedd våren 2022?

Våren 2022 har Frankrike, som formannskapsland i Rådet, ledet medlemslandenes EU-arbeid. Da president Macron og det franske embetsverket ikledte seg EU-formannskapstrøya i januar, hadde de høye ambisjoner for hva de ønsket å utrette. Utgangspunktet var politiske prioriteringer om å legge til rette for et mer uavhengig Europa, en ny økonomisk vekstmodell og et mer menneskelig Europa. Etter 6 måneder under fransk ledelse, er det nok mange som er overrasket over hvor langt man faktisk har kommet – særlig når det gjelder målet om et mer uavhengig Europa.

Dette skyldes i stor grad krigen i Ukraina, som brøt ut da Russland invaderte 24. februar. Krigen har samlet medlemslandene og sveiset dem tettere sammen. Dette var spesielt tydelig de første månedene av krigen, mens samarbeidet har blitt vanskeligere etter hvert som det har fokusert mer på å gjøre Europa uavhengig av russisk olje og gass. Til mange observatørers overraskelse ble medlemslandene raskt enige om kontroversielle spørsmål som styrket forsvarssamarbeid innad i EU, stadig strengere sanksjoner mot Russland og massiv bruk av EU-midler til å finansiere sivil og militær hjelp til Ukraina. Uten Russlands angrep på Ukraina virker det lite sannsynlig at all denne styrkede integrasjonen EU-landene imellom ville ha vært mulig, i hvert fall så raskt.

Når det gjelder mer alminnelige EU-regelverksprosesser, har det også blitt tatt flere sjumilssteg denne våren. De største suksesshistoriene innenfor denne rapportens interesseområde, er at Europaparlamentet og Rådet har blitt enige om nye regler om ansvar for digitale plattformer og for jevnere kjønnsrepresentasjon i bedriftsstyrer.

De nye reglene for digitale plattformer (*Digital Services Act*) fortjener noen kommentarer allerede her, fordi plattformøkonomien griper inn på så mange områder i folks hverdagsliv. Man kan lese mer om denne saken i avsnitt 2.3.2, her skal det bare kort nevnes at det vil komme:

- Regler om beskyttelse av mindreåriges personopplysninger og sikkerhet på nett.
- Forbud mot markedsføring som bruker personopplysninger mot mindreårige.
- Forbud mot markedsføringsteknikker som bruker sensitive personopplysninger, som etnisitet, politiske meninger, tro og livssyn og seksuell legning.
- Krav om at brukere av plattformer skal få vite hvorfor konkret markedsføring rettes akkurat til dem.
- Forbud mot plattformdesign som villeder eller manipulerer brukernes evne til å treffe frie og informerte valg («*dark patterns*»/manipulativ design).
- Krav om at plattformer som i hovedsak brukes av mindreårige skal utforme brukervilkår på måter som er enkle å forstå for mindreårige.
- Aktsomhetsforpliktelser for veldig store plattformer. De skal vurdere hvilke «systemiske» risikoer de kan medføre, som for eksempel negative konsekvenser for mindreårige, kjønnsbasert vold, retten til familieliv og spredning av ulovlig innhold.
- Veldig store plattformer skal også iverksette tiltak for å sikre mot konkret risiko. Dette kan f.eks. være grep for å beskytte barn, som aldersverifisering og foreldrekontroll.

De nye reglene for jevnere kjønnsbalanse i ledelsen for børsnoterte selskaper fortjener også å framheves allerede her, blant annet fordi det må regnes som banebrytende at EU-institusjonene endelig klarte å bli enige denne våren – etter at saken har vært i prosess i EU-systemet i 10 år. Saken er også interessant fordi den illustrerer hvor vanskelig det kan være for EUs medlemsland å akseptere at Brussel skal ha lovgivningsmyndighet på følsomme områder, som i dette tilfellet kvotering i bedriftsstyrer. Som det framgår av avsnitt 4.2.1, skyldes framgangen denne våren minst like mye at en rekke medlemsland i løpet av de ti årene som har gått siden 2012 har utviklet nasjonale systemer for likestilling i bedriftsstyrer som at Kommisjonen, Parlamentet og det franske rådsformannskapet har presset på for å få saken igjennom.

Det franske EU-formannskapets logo ©Det europeiske råd

1.2 Hva med høsten 2022?

Når det gjelder medlemslandenes arbeid, overtok Tsjekkia formannskapet i Rådet 1. juli 2022. Landet samarbeider nært med Frankrike og Sverige, som skal ta over formannskapet i januar 2023. Sammen utgjør disse en formannskapstrio, og de har blant annet utarbeidet et overordnet [felles arbeidsprogram](#). Dette fokuserer på å:

- Beskytte borgere og friheter.
- Bygge et økonomisk grunnlag for en europeisk framtidsrettet modell.
- Bygge et klimanøytralt, grønt, bærekraftig og sosialt Europa.
- Fremme europeiske interesser og verdier globalt.

Tsjekkerne har lagt lista merkbart lavere en franskmennene. Dette skyldes naturlig nok at Tsjekkia er et mindre land enn Frankrike, med mindre administrasjon og færre ressurser. Tsjekkerne innser også at de som formannskapsland må forholde seg til dagens brennende politiske realiteter, spesielt europeisk samarbeid i forbindelse med krigen i Ukraina og energisikkerhet. De antar rimelig nok at disse problemstillingene vil krev mye oppmerksomhet denne høsten. Landet har, i [det tsjekkiske formannskapsprogrammet](#), definert følgende prioriteter:

- Flyktningkrisen og Ukrainas gjenoppbygging etter krigen.
- Energisikkerhet.
- Styrking av Europas forsvarsevne og cybersikkerhet.

- Strategisk bærekraft for europeisk økonomi.
- De demokratiske institusjonenes motstandsdyktighet.

Den tsjekkiske formannskapslogoen ©Rådet (consilium.europa.eu)

1.3 Hva med Kommisjonens planer?

Kommisjonen legger fram hovedtrekkene i sine fremdriftsplaner i årlige linjetaler og arbeidsprogrammer. Den hittil siste talen av denne typen holdt kommisjonspresident Ursula von der Leyen 15. september 2021. Talen er fortsatt relevant, fordi den gjaldt planene for 2022. Etter talen offentliggjorde Kommisjonen [arbeidsprogrammet sitt for 2022](#). Hovedbudskapet er kontinuitet og stø kurs. Planene følger samme hovedprioriteringer som Kommisjonen har jobbet med siden den tiltrådte i desember 2019:

1. En europeisk grønn giv (grønt skifte/grønn omstilling).
2. Et Europa klart for den digitale tidsalder (digitalt skifte).
3. En økonomi som fungerer for folk.
4. Et sterkere Europa i verden.
5. Beskytte den europeiske levemåten.
6. En styrking av europeisk demokrati.

Ser man nærmere på sakene innenfor disse politiske flaggskipene, bør man ikke bli overrasket over at mye til forveksling er nokså likt saker som for tiden også diskuteres i norsk politikk og embetsverk.

To saker om familie/oppvekt og likestilling/ikke-diskriminering som ble fremhevet i linjetalen har sett betydelig framdrift denne våren:

- 2022 som «europeisk ungdomsår». Denne saken omtales i avsnitt 3.4.1
- Lovforslag om å forby vold mot kvinner og i nære relasjoner. Kommisjonen la fram slikt lovforslag i mars 2022, se nærmere avsnitt 4.3.1.

I tillegg inngår følgende saker på våre områder i Kommisjonens arbeidsprogram for 2022:

- Kommisjonen vil foreslå å gi forbrukere en «rett til å reparere». Dette henger sammen med andre forslag innenfor den grønne given for å sikre mer bærekraftige produkter, bekjempe villedende miljømarkedsføring og fremme «forbrukermakt i den grønne given». Det forventes

nå at Kommisjonen vil legge fram regelverksforslag i slutten av november 2022, se avsnitt 2.1.5.

- Kommisjonen planlegger å foreslå oppdaterte regler om pakkereiser, blant annet etter å ha gått gjennom erfaringer fra koronapandemien. Som det framgår av avsnitt 2.7, regner Kommisjonen med å legge fram regelverksforslag våren 2023.
- Kommisjonen vil styrke likestillingsbyråers rolle og uavhengighet. Saken omtales i avsnitt 4.5. Kommisjonen planlegger å legge fram forslag i november 2022.
- Kommisjonen vil foreslå regler om gjensidig godkjenning av foreldreskap over landegrenser. Som det framgår av avsnitt 3.5.1, kan regelverksforslag per nå forventes 9. november 2022.
- Kommisjonen nevner forslaget om nytt ikke-diskrimineringsdirektiv (lagt fram 2. juli 2008) som en prioritert sak. Forslaget om likelønnsdirektiv (*pay transparency*), av 4. mars 2021, nevnes også. Se avsnitt 4.2.2. om sistnevnte.

©European Commission

2 Hva skjer på forbrukerfeltet?

2.1 Forbrukerpolitikk i den grønne given

«[Det europeiske grønne skiftet](#)» er en av Kommisjonens fanesaker. Her legges det opp til bærekraftig økonomisk utvikling og vekst, mindre forurensing, lavere klimagassutslipp, bedre helse, økt livskvalitet og nye arbeidsplasser.

Kommisjonen ser også forbrukerfeltet gjennom dette grønne skifte-prismet. Tanken er at mannen og kvinnen i gata er viktige bidragsytere dersom det indre markedet skal bli mer bærekraftig og økonomien mer sirkulær. Kommisjonen peker på at mange forbrukere ønsker å bidra til bærekraftig forbruk, men opplever at det er vanskelig å gjøre det i praksis. For eksempel kan miljøvennlige produkter være mindre tilgjengelige eller dyrere enn andre varer og tjenester. Mange synes også det er vanskelig å stole på «grønn» markedsføring. Forbrukere kan dessuten ha begrenset tillit til produkters bærekraft og til mulighetene for å få dem reparert hvis de går i stykker. Studier fra Kommisjonen tilsier imidlertid at dersom forbrukere blir bedre informert om slike forhold før de handler, er det tre ganger så sannsynlig at de vil kjøpe mer bærekraftige produkter.

Flere tiltak som er ment å gjøre det lettere å engasjere folk flest i den grønne given er ventet i løpet av 2022. En første «sirkulær økonomipakke 1» ble framlagt 30. mars. Den inneholdt:

- Lovforslaget «forbrukermakt i det grønne skiftet», som skal gjøre det enklere for forbrukere å treffe bærekraftige valg.
- Forslag til ny økodesignforordning, som skal fremme mer bærekraftige produkter.
- Strategi for bærekraftige tekstiler, som legger til rette for en mer bærekraftig tekstilbransje.
- Forslag til revidert byggevareforordning, som skal bidra til moderne, ressurseffektiv og konkurransedyktig økonomi innenfor målene for de grønne og digitale skiftene.

Mot slutten av året ventes dessuten:

- Forslag om «villedende miljømarkedsføring: Dokumentering av miljøavtrykk».
- Forslag om «rett til å reparere» forbrukerprodukter.

I det følgende presenteres de mest forbrukerrelevante av disse sakene nærmere.

©AMCham EU

2.1.1 Forbrukermakt i det grønne skiftet

Denne saken ble lagt fram 30. mars 2022, etter å ha vært utsatt flere ganger. Tiltaket skal gjøre det enklere for kvinnen og mannen i gata å treffe bærekraftsrelaterte valg. Ifølge et [faktaark](#) utarbeidet av Kommisjonen, ønsker den med forslaget å legge til rette for at «forbrukerne skal være bedre informert om hvor lenge et produkt kan forventes å leve og om det kan repareres, enten det dreier seg om mobiltelefoner eller kjøkkenutstyr. De nye reglene vil også beskytte forbrukere bedre mot villedende handelspraksis i form av grønnvasking og førtidig produktforeldelse».

Forslaget inngår i Kommisjonens [forbrukerstrategi](#), [handlingsplan for sirkulær økonomi](#) og [grønne skifte](#). I forslaget skriver Kommisjonen at det å legge til rette for opplyste og kostnadsbesparende forbrukervalg er en hjørnestein i rammeverket for en bærekraftig produktpolitikk. Dette skal oppnås gjennom styrket forbrukerdeltagelse i den sirkulære økonomien. De konkrete tiltakene skal sikre bedre informasjon om holdbarhet og reparasjonsmuligheter før kontraktsinngåelse, og sterkere vern mot urimelig handelspraksis som motvirker bærekraftig forbruk, som villedende miljømarkedsføring («grønnvasking»), førtidig produktforeldelse og upålitelig og diffus bærekraftsmerking.

[Forslaget](#) er utformet som endringer av direktiv 2005/29/EF om foretaks urimelige handelspraksis overfor forbrukere og forbrukerrettighetsdirektivet 2011/83/EU, gjennomført i norsk rett i markedsføringsloven, angrerettloven, avtaleloven og forskrift om urimelig handelspraksis.

Når det gjelder forbrukerrettighetsdirektivet, ønsker Kommisjonen å styrke regelverket ved å innføre strengere krav om at næringsdrivende skal informere forbrukere om frivillige garantier, det vil si ordninger der selgere og produsenter går ut over lovpålagte krav ved å påta seg å svare for feil ved ting som ikke er mangler etter regelverket. Kommisjonen skriver at dagens regler ikke gir produsenter tilstrekkelig insentiver til å tilby slike garantier, og at dette slår negativt ut for produkters holdbarhet.

Konkret foreslår Kommisjonen at næringsdrivende – for alle produkter – skal informere forbrukere om garantier om produktlevetid, dersom produsenten tilbyr slik garanti og denne er lengre enn to år. Når det gjelder energikrevende varer, går Kommisjonen lenger og foreslår at næringsdrivende skal opplyse forbrukerne dersom det ikke foreligger slik garanti. For varer som inneholder digitale elementer, foreslås det at næringsdrivende skal opplyse om hvor lenge produsenten tilbyr programvareoppdateringer, dersom produsenten tilbyr garanti om dette. Det samme gjelder for digitale ytelser og tjenester.

Kommisjonen foreslår også at næringsdrivende skal informere forbrukere om hvordan produkter plasseres seg på en «reparabilitetsskala», der informasjon om dette er tilgjengelig. Reparabilitetsskalaen skal være et sammenligningssystem som viser hvor enkelt det er å reparere produkter. Dette skal utarbeides ved hjelp av metodikk som fastsettes i tråd med europeisk regelverk. Dersom slik informasjon om reparabilitet ikke er tilgjengelig, skal den næringsdrivende likevel opplyse om forhold av betydning for reparasjoner, som for eksempel om det finnes reservedeler og bruksanvisninger for det aktuelle produktet.

Når det gjelder direktivet om foretaks urimelige handelspraksis, foreslår Kommisjonen å legg til ti nye typer handelspraksis til den eksisterende listen over handelspraksis som under enhver omstendighet skal anses som urimelig, og som derfor alltid er forbudt i forbrukerkjøp. Per i dag finnes det 31 typer slik forbudt handelspraksis, disse er i Norge hjemlet i forskrift om urimelig handelspraksis.

Kommisjonen foreslår nå å utvide denne listen ved å forby følgende:

- Bruk av bærekraftsmerker som ikke er basert på tredjepartsverifisering eller ikke er etablert av offentlig myndighet.

- Bruk av generelle miljøpåstander, dersom næringsdrivende ikke kan dokumentere anerkjente fremragende miljøegenskaper i tråd med påstandene.
- Fremme et produkt ved hjelp av en generell miljøpåstand, dersom påstanden faktisk bare er dekkende for deler av produktet.
- Fremsette en miljøpåstand om et produkt, dersom påstanden faktisk bare er dekkende for deler av produktet.
- Fremheve egenskaper ved et produkt som spesielle for dette produktet, dersom de følger av lovpålagte krav for alle produkter innenfor samme kategori.
- Unnlate å informere forbrukere om at en programvareoppdatering vil påvirke varer med digitale elementer negativt, selv om oppdateringen kan forbedre andre forhold ved varen.
- Unnlate å informere forbrukere om at varen er utstyrt med noe som vil begrense dens levetid.
- Påstå at en vare har en bestemt levetid, der dette ikke er tilfellet.
- Fremstille varer som at de kan repareres, når dette ikke er tilfellet, eller unnlate å informere forbrukere om at varer ikke kan repareres uten å bryte lovpålagte krav.
- Forlede forbrukere til å bytte ut produktdele tidligere enn nødvendig.
- Unnlate å informere om at en vare vil ha begrenset funksjonalitet dersom det brukes forbruksartikler, reservedeler eller tilbehør som ikke leveres av originalprodusenten. Et eksempel på dette kan være at en næringsdrivende ved kjøpet unnlater å informere forbrukere om at en støvsuger, kaffemaskin eller printer vil fungere dårligere dersom forbrukeren benytter støvsugerposer, kaffekapsler eller blekkpatroner som ikke leveres av originalprodusenten.

Kommisjonen foreslår også å endre de generelle bestemmelsene i direktivet om foretaks urimelige handelspraksis om villedende handlinger og utelatelser. Dette er bestemmelser som brukes til å vurdere om handelspraksis er urimelig og dermed forbudt, selv om praksisen ikke er inntatt i listen over handelspraksis som under enhver omstendighet skal anses som urimelig. Under disse bestemmelsene foretas en helhetsvurdering av den aktuelle handelspraksisen på grunnlag av lister av nærmere fastsatte elementer, som for eksempel ytelsens hovedegenskaper.

Kommisjonen foreslår nå for det første å utvide definisjonen av «ytelsens hovedegenskaper» med elementene «miljømessig eller sosial påvirkning», «holdbarhet» og «reparabilitet», slik at disse kan hensyntas i sak-til-sak vurderinger av om konkret handelpraksis er villedende.

I tillegg foreslår Kommisjonen å innlemme følgende i listen over forhold som kan tilsi at en handelspraksis er villedende:

- Fremme en miljøpåstand som gjelder fremtidige miljøegenskaper, uten klare, objektive og dokumenterbare forpliktelser og mål og uten et uavhengig system for overvåking.
- Markedsføre noe som fordeler for forbrukere når disse kan anses som standard praksis i det relevante markedet.

Endelig foreslår Kommisjonen følgende nye bestemmelse:

- Dersom en næringsdrivende yter en tjeneste som sammenligner produkter, herunder blant annet ved hjelp av informasjonsverktøy vedrørende bærekraft, skal informasjon om sammenligningsmetodikk, produkter som sammenlignes, samt informasjon om metodikk for å holde slik informasjon oppdatert, anses som vesentlig.

Betydningen av denne bestemmelsen er at det, i henhold til direktivet om foretaks urimelige handelspraksis, kan være villedende dersom en handelspraksis etter en helhetsvurdering utelater eller skjuler vesentlige opplysninger som forbrukerne ut fra sammenhengen trenger.

Et foreløpig EØS-posisjonsnotat om denne saken ble lagt ut på regjeringens nettsider 15. juni: [Forbrukermakt i det grønne skiftet - regjeringen.no](#). I tillegg sendte Barne- og familiedepartementet saken på [norsk høring 29. juni 2022](#).

@www.BEUC.eu

2.1.2 Bærekraftig produktpolitikk – økodesign

Kommisjonen la 30. mars 2022 fram forslag til en forordning for bærekraftige produkter. Saken er forankret i Kommisjonens [handlingsplan for sirkulær økonomi](#) fra mars 2020. Tanken er å legge til rette for produkter tilpasset en klimanøytral og ressurseffektiv sirkulær økonomi, redusere avfall og fremme bærekraftig forbruk. Saken går hånd i hånd med forslaget om «forbrukermakt i den grønne given» (avsnitt 2.1.1), og illustrer at Kommisjonen ønsker å fremme bærekraft på både produkt- og forbrukssiden. Begge sakene ble lagt fram i Kommisjonens «sirkulær økonomipakke 1» 30. mars 2022.

Lovteknisk sett, foreslår Kommisjonen å erstatte dagens økodesigndirektiv med en ny forordning. Ved å gå fra direktiv til forordning, er tanken å styrke det indre markedet ved unngå divergerende nasjonal lovgivning. Dette er også viktig for verdiskaping og innovasjon, mener Kommisjonen, særlig innen redesign, vedlikehold, resirkulering og reparasjon.

Under forslaget til [forordning om økodesign for bærekraftige produkter](#), vil produktspesifikke krav bestemmes i delegerte rettsakter som skal vedtas av Kommisjonen etter forutgående konsultasjon med medlemslandene. Dette skiller seg fra dagens økodesigndirektiv, der produktspesifikke krav fastsettes gjennom gjennomføringsrettsakter som stemmes over og vedtas av medlemslandene («komitologiprosess»).

Ifølge Kommisjonen er forslaget til økodesignforordning utformet for å sikre godt samsvar og tilpasning til eksisterende lovverk. Kommisjonen understreker eksempelvis at energimerkeforordningen (som klassifiserer og gir produkter energikarakter) fortsatt vil gjelde parallelt med økodesignreglene.

Forslaget til forordning tar for seg produktdesign, som antas å bestemme opptil 80 % av et produkts miljøpåvirkning gjennom livssyklusen. Kommisjonen fremhever at forslaget utvider det eksisterende rammeverket for økodesign på to måter. Det er for det første ment å dekke et bredere produktspekter og dessuten utvider det kravene disse produktene skal oppfylle. I henhold til forslaget, vil bare noen få

produktkategorier være unntatt, som for- og matvarer, og medisiner. I motsetning til dette brede virkeområdet, gjelder økodesigndirektivet i dag hovedsakelig for energirelaterte produkter.

Kommisjonen foreslår nye krav som skal bidra til å gjøre produkter mer pålitelige og lettere å gjenbruke, oppgradere, reparere, vedlikeholde, pusse opp og resirkulere. Kravene skal også fremme energi- og ressurseffektivitet. I tillegg vil produktspesifikke informasjonskrav legges til rette for at forbrukere skal få bedre oversikt over miljøkonsekvensene av produktkjøp.

Alle produktene som faller innenfor den foreslåtte forordningen skal etter hvert også få digitale produktpass. Dette er tenkt å gjøre det lettere å reparere eller resirkulere produkter og å spore stoffer som gir grunn til bekymring langs forsyningskjeden. Forslaget inneholder også tiltak som skal forhindre at usolgte forbruksvarer blir destruert. I første omgang må aktørene rapportere om hvordan de destruerer usolgte produkter, gjennom eksempelvis forbrenning, deponering eller lignende. Kommisjonen varsler at forbud mot destruksjon av usolgte produkter kan bli aktuelt i neste omgang.

Kommisjonen la i forbindelse med lovforslaget også fram en [arbeidsplan for økodesign og energimerking](#) for 2022 til 2024 som et tiltak i overgangen fram til forordningen trer i kraft. Arbeidsplanen dekker nye energirelaterte produkter og oppdaterer og øker ambisjonene for produkter som allerede reguleres. I framtidige arbeidsplaner vil man ikke begrense seg til energirelaterte produkter, men også de nye kriteriene for bærekraftige produkter vil inkluderes.

2.1.3 Bærekraftig produktpolitikk – felles ladestandard og sirkulær elektronikk

Kommisjonen la i september 2021 fram forslag til en felles ladestandard for elektroniske produkter (mobiltelefoner, nettbrett o.l.). Formålet er å begrense IT-avfall og spare forbrukere fra å måtte forholde seg til diverse ladeløsninger for ulike elektroniske produkter. Det skal dermed ikke lenger være nødvendig å bytte lader hver gang man bytter for eksempel telefon. Forslaget inngår i det bredere arbeidet for å legge til rette for mer bærekraftige produkter, se kapittel 2.1.2.

Lovteknisk sett er forslaget utformet som endringer av radioutstyrsdirektivet. I henhold til forslaget, skal teknologiprodusenter utvikle en standardisert ladeløsning (USB-C) for en rekke enheter, inkludert smarttelefoner, nettbrett, kameraer, hodetelefoner og hodesett, håndholdte videospillkonsoller og bærbare høyttalere.

Medlemslandene og Europaparlamentet ble enige om denne saken 7. juni 2022. Enigheten er «foreløpig», hvilket vil si at den også må godkjennes formelt av Parlamentets plenum og av Rådet. Dette innebærer normalt at eksperter fra medlemslandene, Parlamentet og Kommisjonen fortsatt diskuterer tekniske detaljer, men at alle spørsmål av mer politisk karakter skal være løst. Det er foreløpig uklart når forhandlingsresultatet vil bli formelt vedtatt av de to EU-institusjonene.

Rådet la ut en [pressemelding](#) om enigheten 7. juni, og det samme gjorde [Parlamentet](#). De understreker at reglene om standardisert ladeløsning (USB-C) vil gjelde fra høsten 2024 for mobiltelefoner, nettbrett og kameraer i EU. I tillegg omfattes hodetelefoner, videospillkonsoller, trådløse mus og tastaturer, samt bærbare navigasjonssystemer. Fra 40 måneder etter at reglene trer i kraft vil dessuten bærbare datamaskiner også omfattes av regelverket.

Kommisjonen utreder dessuten flere initiativer for sirkulær elektronikk. I arbeidsprogrammet for 2021 lanserte den sågar planer om «nye krav og forbrukerrettigheter for elektronikk». Initiativet har etter hvert blitt omdøpt til «nye designkrav for elektronikk». Slike regelverksforslag var opprinnelig ventet i

juli 2022, men har nå forsvunnet fra oversikten over saker Kommisjonen planlegger å legge fram i 2022. Det kan virke sannsynlig at saken etter hvert har blitt inngruppet under det bredere økodesignrammeverket, beskrevet i avsnitt 2.1.2, og vi kan trolig vente oss forslag om krav til mobiltelefoner, nettbrett og datamaskiner under det oppdaterte økodesignregelverket. Målet er, der som ellers, å legge til rette for energieffektivitet, holdbarhet, reparasjonsmuligheter, vedlikehold, gjenbruk og gjenvinning. Kommende krav til mobiltelefoner og nettbrett vil sannsynligvis blant annet omfatte bedre tilgang til reservedeler og oppdatering av operativsystemer. Nye krav til datamaskiner vil trolig blant annet fokusere på energieffektivitet og reparasjonsmuligheter.

«Common charger for all mobile phones on the way» ©European Parliament

2.1.4 Villedende miljømarkedsføring – dokumentering av miljøavtrykk

Denne saken var tidligere ventet som en del av «sirkulær økonomipakke 1», som Kommisjonen la fram 30. mars 2022. Den har imidlertid blitt flyttet til en «sirkulær økonomipakke 2», som i slutten av juni ble bekreftet flyttet til 30. november 2022.

Forslaget skal sikre at produkter, tjenester og prosesser som markedsføres som miljøvennlige faktisk ikke er skadelige for miljøet – og dermed forebygge såkalt «grønnvasking», eller villedende miljømarkedsføring. Saken omtales i Brussel-systemet som «*the Green Claims Initiative*».

Kommisjonen har arbeidet med dette prosjektet lenge. Fra 2013 til 2016 gjennomførte den pilotstudier for å teste ut metodikk for å måle miljøavtrykket til utvalgte produkter og organisasjoner («*Product Environmental Footprint*» og «*Organisational Environmental Footprint*»). Studiene omfattet blant annet produktgrupper som batterier, maling og vaskemidler. Mer enn 300 selskaper og en rekke andre interessenter var involvert i pilotfasen. Metodikken som til slutt ble utarbeidet omfatter 16 ulike miljøaspekter og gjør det mulig å sammenligne miljøavtrykkene til produkter og organisasjoner innenfor samme kategori. Man kan lese mer om dette [her](#).

[16. desember 2021 la Kommisjonen fram en oppdatert anbefaling](#) til næringsdrivende om hvordan de – på frivillig basis – kan beregne miljøavtrykk fra egen virksomhet ved hjelp av denne metodikken.

Anbefalingene oppdaterer et tilsvarende dokument fra 2013 og inkorporerer erfaringene fra pilotfasen. Anbefalingen gjør den oppdaterte metodikken offisiell, slik at Kommisjonen kan henvise til den der det skulle være aktuelt. Dermed anser Kommisjonen hovedtrekkene i metodikken for å være på plass, selv om også disse trolig vil bli oppdatert etter hvert som nye erfaringer kommer til.

Samtidig arbeides det med å tilpasse den generelle metodikken i anbefalingen til konkrete produktgrupper og sektorer. Dette er ikke en del av den oppdaterte anbefalingen, ut over at anbefalingen viser til tekniske kriterier for å fastsette mer detaljert metodikk for konkrete produktgrupper. Dette arbeidet er i en «[overgangsfase](#)», der det jobbes med metodikk for de 5 produktgruppene tekstiler og klær («*apparel*»), blomster og potteplanter, emballasje, kunstgress og fisk (sistnevnte koordinert av Sjømat Norge).

Et første utkast til slik mulig konkret produktmetodikk har nylig vært på høring. Det kom da negative reaksjoner fra flere interesseorganisasjoner. Disse mente blant annet at utkastet ikke tok høyde for alle forhold av betydning for miljøfotavtrykket til relevante produkter – og at den foreslåtte metodikken dermed ikke vil gi et dekkende bilde av hvor bærekraftige produktene er. Kommisjonen besvarer kritikken med at dette kun er et første utkast, og at det hele tiden har vært planlagt å arbeide videre med metodikken på bakgrunn av høringsinnspill og videre uttesting på produkter. Når dette er gjennomført, er planen å høre det reviderte utkastet på nytt.

Metodikken er tenkt som en viktig byggestein for flere initiativer fra Kommisjonen. Når det gjelder det ventede forslaget om villedende miljømarkedsføring («*Green Claims Initiative*»), vil et viktig poeng være å avgjøre hvordan metodikken skal tas i bruk for å bekjempe «grønnvasking». Teknisk sett finnes det flere muligheter, og Kommisjonen viser til alternative reguleringsmåter i sin [konsekvensanalyse](#) fra 2020. De to mest sannsynlige alternativene vil trolig være enten å utvikle et juridisk rammeverk for å la virksomheter bruke miljøpåstander i tråd med den nye metodikken – på frivillig grunnlag, eller å stille krav til virksomheter om å bruke metodikken hvis de benytter miljøpåstander.

Innenfor disse alternativene vil forslaget trolig også måtte ta stilling til en rekke andre praktiske problemstillinger som må avgjøres spesielt for dette initiativet. Dette kan for eksempel være hvilket regelverk som skal anvendes, om det skal stilles ulike krav til dokumentasjon innenfor det aktuelle regelverket for påstander om forskjellige produktkategorier, hvem som skal sjekke dokumentasjon for påstander og hvordan, hvordan sekundærdata skal fremskaffes, hvem som eventuelt skal utarbeide konkret metodikk for bestemte produktgrupper og hvordan slik konkret metodikk skal vedtas.

2.1.5 Rett til å reparere

I september 2021 omtalte Kommisjonspresident Ursula von der Leyen et kommende «lovforslag om rett til å reparere» som et «nøkkelininitiativ for 2022». Samtidig har det vært snakket om et slikt initiativ lenge – blant annet har Europaparlamentet både i [2020](#) og [2021](#) oppfordret Kommisjonen til å gjøre reparasjoner enklere og rimeligere for forbrukere og næringsdrivende. I slutten av juni 2022 satt Kommisjonen 30. november samme år som mulig dato for forslaget. Det ligger foreløpig an til å bli lagt fram som en del av kommende «sirkulær økonomipakke 2», med tittelen «*sustainable consumption of goods – promoting repair and reuse (the right to repair)*».

Kommisjonen gjennomførte [høring](#) om nye slike rettigheter i perioden 11. januar til 5. april 2022. Samtidig arbeider Kommisjonen med en konsekvensutredning. Disse tiltakene inngår i utredningsarbeidet som danner grunnlaget for et regelverksforslag, som det ventes vil bli framlagt i tredje kvartal 2022.

Høringen gir et interessant innblikk i Kommisjonens tanker om hva det kommende regelverksforslaget kan inneholde. Den skisserer tre kategorier av muligheter, som varierer fra ingen regelverksendring til nokså inngripende tiltak.

I den «minst inngripende kategorien», ser Kommisjonen for seg at næringsdrivende kan oppfordres til å forplikte seg – på frivillig grunnlag – til å reparere/rette mangelfulle produkter som har betydelig negativ påvirkning på miljøet, og til å promotere gjenbruk.

I den «moderat inngripende kategorien», ser Kommisjonen for seg to løsninger. For det første kan lovpålagte reklamasjonsfrister utvides. Dette kan gjøres enten for nye varer i situasjoner der forbrukere ønsker reparasjon/retting fremfor omlevering, eller for brukte og reparerte varer – eventuelt i begge disse situasjonene. For det andre kan reparasjon/retting gjøres til «foretrukket beføyelse», der dette ikke vil være dyrere enn omlevering. Her ser Kommisjonen også på muligheter for å pålegge produsenter og/eller selgere reparasjonsplikt utover reklamasjonsfristen, mot rimelig vederlag.

I den «høyst inngripende kategorien», vurderer Kommisjonen flere mulige vinklinger. For det første kan dagens system, der forbrukere kan velge mellom retting/reparasjon og omlevering, endres – slik at forbrukere i fremtiden vil måtte kreve retting før de kan kreve omlevering. Dette ser Kommisjonen muligens for seg å gjøre samtidig som man pålegger produsenter og/eller selgere å reparere produkter ut over reklamasjonsfristen, kanskje uten vederlag. For det andre kan harmoniserte reklamasjonsfrister utvides ut over dagens minimumsperiode på to år. For det tredje kan selger tillates å erstatte mangelfulle produkter med reparerte/brukte varer.

I høringen la Kommisjonen altså fram en slags smørbrøddliste over ulike måter dagens regler for forbrukerkjøp kan oppdateres. De fleste av disse ideene vil medføre endringer i direktivene 1999/44/EF og (EU) 2019/771 om salg av varer – og dermed også i den norske forbrukerkjøpsloven. Det ferskeste av disse direktivene ble vedtatt så nylig som i mai 2019, etter lang tids tautrekking for å få på plass det som til slutt skulle bli et nokså delikat politisk kompromiss. For norske forbrukere, var den viktigste delen av dette at landene – som et minimum – må sikre forbrukere to års reklamasjonsrett for mangelfulle varer. Dette innebar at Norge kunne beholde reglene om fem års reklamasjonsfrist for varer som er ment å vare vesentlig lengre enn to år.

Når EU-systemet snaue to år etterpå er villig til å gjenoppta denne vanskelige politiske debatten, vitner det om at de politiske bærekraftvindene også gjør seg gjeldende på forbrukerfeltet. I motsetning til 2019, virker det i dag høyst usannsynlig at det skal komme forslag om at land med lengre reklamasjonsfrister (og dermed sterkere forbrukervern) skal bli pålagt å senke disse til to år for å sikre samme regelverk i hele EØS-området. Det virker langt mer sannsynlig at den harmoniserte reklamasjonsfristen kan bli utvidet. Det blir imidlertid viktig å følge med på dette fra norsk side.

Høringen inneholdt også andre ideer som kan nødvendiggjøre endringer i forbrukerkjøpsloven eller tilgrensende norsk regelverk, dersom de blir vedtatt. Dette gjelder blant annet tankene om å innføre et beføysesshierarki, og om reparasjonsplikt som går ut over reklamasjonsfristen (for næringsdrivende). Fremover kan det også bli interessant å følge ideene om å pålegge «selger eller produsent» plikter ved forbrukerkjøp. Etter forbrukerkjøpsloven er det gjennomgående «selger» som er pålagt plikter ved mangelfulle produkter, ikke produsent. Dette gjenspeiler det tradisjonelle systemet også i den europeiske forbrukerlovgivningen.

@repair.eu

2.1.6 Frivillige ordninger for bærekraftig forbruk

10. februar 2022, i forbindelse med den årlige konferansen «[Consumer Summit](#)», lanserte kommisjonen fase to i ett av bærekraftprosjektene fra [den europeiske forbrukerstrategien](#). Dette gjelder samarbeid med næringslivet om frivillige ordninger for å legge til rette for bærekraftig forbruk. Tanken er at bedrifter for det første skal forplikte seg til å kartlegge eget karbonavtrykk og fastsette håndfaste mål for hvordan det kan reduseres. I tillegg må næringsdrivende som ønsker å være med i prosjektet forplikte seg på minst ett av disse punktene:

- Kartlegge eget miljøavtrykk og redusere dette (i henhold til konkrete miljøaspekter).
- Øke «sirkulariteten» i egne aktiviteter, for eksempel ved å gjenbruke mer, kaste mindre, bruke mindre energi).
- Sikre bærekraftige produksjonskjeder (gjennom aktsomhetsvurderinger o.l.).

Kommisjonen startet et pilotprosjekt sammen med fem store selskaper i januar 2021 (Lego, L'Oréal, Renewd, Decathlon og Colroyt Group). Ytterligere 6 næringsdrivende meldte seg på i april 2021 (Ceconomy, Engie, Erste Group, H&M Group, Phillips og Vêjo projekta). Tanken har hele tiden vært å rulle systemet i større skala om erfaringene fra pilotprosjektet er gode.

Kommisjonen åpnet for at andre selskaper kunne søke om å være med via nettsidene [Sustainable Consumption Pledge](#) eller JUST-GREEN-PLEDGE@ec.europa.eu til og med 24. februar 2022. Etter hvert vil det trolig bli nye muligheter til å søke om deltakelse. I utgangspunktet kan enhver næringsdrivende melde seg på, men søknadene må tilfredsstille kravene Kommisjonen har satt opp. Mer informasjon finnes [her](#).

2.2 Aktsomhetsdirektiv og åpenhetslov

Europakommisjonen la 23. februar 2022 fram [forslag til regler om bærekraftig selskapsledelse](#) («*corporate sustainability due diligence*»). Saken omtales i Norge som forslag til et aktsomhetsdirektiv.

Direktivforslaget diskuteres nå internt i Rådet og Europaparlamentet. Ingen av disse institusjonene har foreløpig utarbeidet egen forhandlingsposisjon. Det er dermed uklart når de vil være klare til å gå i forhandlinger med hverandre med sikte på å bli enige om en endelig versjon av dette regelverket.

Kommisjonen har utredet saken lenge, og varslet allerede i overgangen mellom 2020 og 2021 tanker om nokså bred regulering. Denne skulle på den ene siden omfatte aktsomhetsforpliktelser og

åpenhetskrav knyttet til bedrifters verdikjeder, og på den andre siden erstatningsansvar for selskaper og styreledelse ved brudd på disse mulige nye reglene. Regelverksforslaget har blitt utsatt flere ganger, noe som blant annet kan skyldes diskusjoner om dette brede anvendelsesområdet (selskapsrett og erstatningsansvar blandet med bestemmelser om aktsomhetsvurderinger og åpenhet).

[Forslaget til aktsomhetsdirektiv](#) av 23. mars 2022 omfatter like fullt:

- Aktsomhetsforpliktelser knyttet til faktiske og potensielle skadevirkninger av selskapers virksomhet for menneskerettigheter (herunder arbeidstakerrettigheter) og miljø (herunder klima). Dette omfatter egen virksomhet, underliggende virksomheter og verdikjeden.
- Ansvar for overtredelser av forpliktelser på disse områdene, for selskaper og selskapsledelse.
- Krav til at selskaper utarbeider klimaomstillingsplaner.

Det framgår av forslaget at det ikke skal brukes som påskudd for å senke eksisterende beskyttelsesnivå for menneskerettigheter, miljø eller klima under nasjonal lovgivning.

Med norske øyne kan det være naturlig å sammenligne forslaget med [åpenhetsloven](#), som trådte i kraft i Norge 1. juli 2022. Begge sakene har som formål å legge til rette for at næringslivet skal ta ansvar for bærekraft ved hjelp av aktsomhetsvurderinger. For en grundig vurdering av de to sakene i sammenheng, kan regjeringens [foreløpige posisjonsnotat](#) av 12. juni 2022 anbefales. Det fremgår blant annet der at direktivforslaget «*har et bredere anvendelsesområde enn åpenhetsloven. Direktivforslaget gjelder påvirkning på menneskerettigheter og miljø. Dette omfatter også arbeidstakerrettigheter, jf. direktivets vedlegg del 1. Åpenhetsloven gjelder påvirkning på «grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold» (ILOs Decent Work Agenda), og omfatter ikke miljø.*

Kommisjonen foreslår at det nye aktsomhetsdirektivet skal få anvendelse for selskaper som:

- Har flere enn 500 ansatte og årlig global omsetning på mer enn 150 millioner euro. I forslaget kalles dette «gruppe 1-selskaper», og de vil omfattes i det regelverket trår i kraft.
- Har flere enn 250 ansatte og årlig global omsetning på mer enn 40 millioner euro – forutsatt at minst 50% av omsetningen stammer fra ett eller flere definerte risikoområder (blant annet tekstil- og skinnproduksjon, landbruk, skogbruk, fiskeri, næringsmidler og mineralressurser). Disse omtales som «gruppe 2-selskaper, og vil omfattes av reglene 2 år etter ikrafttredelsen.
- Reglene foreslås også anvendt på selskaper etablert utenfor EU.

I henhold til regjeringens [foreløpige posisjonsnotat](#), vil få norske selskaper være store nok til å omfattes av aktsomhetsdirektivet i henhold til Kommisjonens forslag. I notatet heter det at et «*tentativt estimat fra BI tilsier at direktivforslaget vil direkte omfatte ca. 50 av de største norske selskapene (direktivets gruppe 1). Deretter, 2 år etter at direktivet trer i kraft, vil reglene om aktsomhetsvurderinger og klimaplan direkte omfatte ca. 250 norske selskaper (direktivets gruppe 2).*». Til sammenligning «*vil ca. 9000 norske selskaper være direkte omfattet av åpenhetsloven.*».

Når det gjelder aktsomhetskrav («*due diligence*»), foreslår Kommisjonen at selskaper skal:

- Integrere aktsomhet i alle strategier og planer.
- Kartlegge faktiske og potensielle skadevirkninger ved virksomheten.
- Forebygge potensielle skadevirkninger, og avbryte og utbedre virkninger av faktisk inntrådt skade.
- Etablere klagesystemer for personer som kan være berørt av skadevirkninger, fagforeninger og andre arbeidstagerorganisasjoner, samt sivilsamfunnsorganisasjoner.

- Følge med på og måle effektene av egne aktsomhetsplaner.
- Sikre åpenhet om eget aktsomhetsarbeid.

Disse forpliktelsene er nærmere beskrevet i artikkel 5 til 11 i forslaget. Landene skal sikre at nasjonale myndigheter fører tilsyn med at selskaper overholder disse forpliktelsene, som gjennomført i nasjonalt regelverk. Det skal være mulig for borgere og juridiske personer å klage til tilsynsmyndighetene ved mistanke om brudd på regelverket. Landene skal fastsette sanksjoner for overtredelser, og disse skal være effektive, forholdsmessige og forebyggende. Økonomiske sanksjoner skal ta hensyn til selskapets omsetning.

I regjeringens [foreløpige posisjonsnotat](#) fremheves det at direktivforslaget «bygger på de samme internasjonale prinsippene og retningslinjene som åpenhetsloven, der aktsomhetsvurderinger er et sentralt virkemiddel for ansvarlig næringsliv. Åpenhetslovens regler om aktsomhetsvurderinger er utformet noe annerledes enn direktivforslagets regler om aktsomhetsvurderinger.» I dette ligger særlig at mens åpenhetslovens krav til aktsomhetsvurderinger er overordnet utformet, slik at vurderingene skal utføres i tråd med OECDs retningslinjer, er detaljeringsgraden i kravene langt større i forslaget til aktsomhetsdirektiv. Samtidig kan det se ut til at den risiko- og forholdsmessighetsbaserte tilnærmingen i åpenhetsloven ikke er så lett å gjenfinne i direktivforslaget.

Forslaget til aktsomhetsdirektiv legger opp til at de største selskapene («gruppe 1-selskapene», se ovenfor) skal utarbeide klimaomstillingsplaner. Slike planer skal tilrettelegge for at forretningsstrategien er i tråd med overgangen til en bærekraftig økonomi og med Paris-avtalens mål om å begrense den globale temperaturøkningen til 1,5 grader. Krav om at selskap skal utarbeide slike planer finnes ikke i åpenhetsloven.

I forslaget til aktsomhetsdirektiv foreslår Kommisjonen videre at selskaper skal være erstatningsansvarlige for skader, dersom de:

- Har unnlatt å forebygge potensielle skadevirkninger i henhold til direktivforslaget, eller
- Ikke har stanset faktiske skadevirkninger i henhold direktivforslaget, og
- En skade har inntrådt som følge av slike unnlatelser.

Kommisjonen forslår dessuten at ledelsen i «gruppe 1-selskaper» («*directors*») skal forpliktes til å vurdere hvordan avgjørelsene deres vil virke inn på bærekraft, i betydningen menneskerettigheter, klimaendring og miljøkonsekvenser, på kort og lang sikt. I henhold til forslaget, skal landene sikre at nasjonale regler om selskapsledelse/styreansvar («*directors' duties*») skal gis anvendelse på brudd på denne forpliktelsen. Styremedlemmer skal også være ansvarlige for å sikre at selskaper overholder kravene til aktsomhetsvurderinger i forslaget, og de skal sikre at potensielle og faktiske skadevirkninger som identifiseres i forbindelse med aktsomhetsvurderinger integreres i selskapets strategier.

Norsk selskapsrett inneholder ikke slike krav, hverken til erstatningsansvar for selskaper for brudd på aktsomhetskrav eller for ledelsesansvar for manglende vurderinger av hvordan avgjørelsene deres vil virke inn på menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, klimaendring eller miljø.

2.3 Forbrukerpolitikk i det digitale skiftet

[Det europeiske digitale skiftet](#) er, sammen med den grønne given, en av Kommisjonens toppsaker. Flere forbrukerrelaterte saker, som utvidelse av økodesigndirektivet til å omfatte nye krav for sirkulær elektronikk og en felles ladestandard for elektroniske produkter (se avsnitt 2.1.3) ses både i digitale og grønne perspektiver.

Samtidig foreligger det flere saker i grenselandet mellom forbruker- og digital politikk. Dette gjelder blant annet kommende regelverk for nettplattformer og lignende om digital tjenestelovgivning (*Digital Services Act*) og konkurranse i digitale markeder (*Digital Markets Act*). Det gjelder også pågående revisjoner av regler om produktsikkerhet, forbrukerkreditt og fjernsalg av finansielle tjenester til forbrukere.

I tillegg sparket Kommisjonen selveste 17. mai 2022 i gang en større gjennomgang for å undersøke hvordan forbrukerregelverket står seg på nett («*fitness check of digital fairness*»).

©European Commission

2.3.1 Evaluering av forbrukervern på nett – «*Digital Fairness Fitness Check*»

Kommisjonen arrangerte fra 17. mai til 14. juni 2022 en høring for å innhente synspunkter på om dagens forbrukerregler er godt nok tilpasset den digitale virkeligheten. Dette inngår i en større evaluering av det digitale forbrukervernet, som varslet av Kommisjonen i den europeiske forbrukerstrategien fra november 2020. Det overordnede målet er å sikre like godt forbrukervern på nett som i den fysiske verden, eller som det ofte formuleres: «Det som er forbudt offline skal også være forbudt online».

Evalueringen kalles på engelsk «[Digital fairness – fitness check on EU consumer](#)». Kommisjonen vil her se nærmere på hvordan følgende regelverk møter digitale utfordringer:

- Direktiv 2005/29/EF om urimelig handelspraksis (i Norge gjennomført i markedsføringsloven).
- Forbrukerrettighetsdirektivet 2011/83/EU (gjennomført i angrefristloven og markedsføringsloven).
- Forbrukeravtaledirektivet 1993/13/EØF (gjennomført i avtaleloven).

Evalueringen er neste skritt for å legge til rette for godt forbrukervern på nett etter at Kommisjonen i desember 2021 offentliggjorde oppdaterte veiledningsdokumenter om bl.a. direktivet om urimelig handelspraksis og forbrukerrettighetsdirektivet. Veiledningene er tilgjengelig her:

- [Veileder om direktiv om foretaks urimelige handelspraksis overfor forbrukere](#)
- [Veileder om forbrukerrettighetsdirektivet](#)

Den første av disse omhandler en rekke forhold som viser samspillet mellom viktige politisk prosjekter, som de europeiske grønne og digitale omstillingene, og forbrukervern. Noen av problemstillingene som behandles er forpliktelser for netthandelsplasser og plattformer, åpenhet om søkeresultater på nett, digitale brukeranmeldelser, markedsføring i sosiale media, personrettet markedsføring og manipulativ design («*dark patterns*»). Den andre veilederen, den om forbrukerrettighetsdirektivet, inneholder blant annet oppdaterte kommentarer til problemstillinger knyttet til kontrakter der forbrukerens ytelse er personopplysninger, personlig markedsføring og angrerett ved kontrakter om digitalt innhold.

I høringsdokumentet av 17. mai 2022 (se [Digital fairness – fitness check on EU consumer law \(europa.eu\)](#)) skriver Kommisjonen at den blant annet vil undersøke om det er nødvendig med nye regelverk for å møte digitale forbrukerutfordringer. Evalueringen vil ta utgangspunkt i den omfattende evalueringen (*Fitness Check of Consumer and Marketing Law*) som Kommisjonen gjennomførte i 2016 og 2017. Denne konkluderte i hovedsak med at europeiske forbrukervernregler står seg godt, men at det var behov for enkelte «rettede oppdateringer». Disse oppdateringene ble gjennomført med «moderniseringsdirektivet» 2019/2161 og direktiv 2020/1828 om beskyttelse av forbrukernes kollektive interesser.

Kommisjonen planlegger en mer omfattende høringsprosess i den pågående evalueringen mot slutten av 2022. Den vil i tillegg konsultere direkte med nasjonale myndighetsorganer og forbrukerorganisasjoner gjennom egne fora. Planen er å slutføre evalueringsprosessen i andre kvartal 2024. Kommisjonen ser for seg å legge fram eventuelle regelverksforslag i 2025 eller 2026, dersom evalueringen tilsier det.

Kommisjonen vil i et nøtteskall undersøke om forbrukere opplever problemer i den digitale hverdagen som de ikke beskyttes godt nok av gjennom dagens regelverk. Den vil se på konkrete typer digital handelspraksis, som for eksempel innebygde hindringer for å avslutte kontrakter og abonnementer på nett (en av mange typer manipulativ design eller «*dark patterns*»), bruk av «*scalper bots*» (automatisert teknologi som kjøper store mengder ettertraktede produkter) og avhengighetsskapende teknikker (som eksempelvis «*loot boxes*», ting man kjøper for ekte penger for deretter å bruke på virtuelle verdier internt i nettspill).

Samtidig går det en linje fra denne evalueringen til de nye reglene om digitale tjenester, som Europaparlamentet og medlemslandene nylig ble enige om. Se avsnitt 2.3.2 om «*Digital Services Act*», om nye regler for nettplattformer, eksempelvis vedrørende markedsføring til unge og åpenhet om algoritmer.

Kommisjonen la for øvrig fram en adferdsstudie om urimelig handelspraksis i digitale miljøer i mai 2022, kalt «*Dark Patterns and Manipulative Personalisation: final report*». Den er tilgjengelig [her](#).

2.3.2 Nye regler for digitale tjenester – «*Digital Services Act*»

23. april 2022 ble Europaparlamentet og Rådet enige om nye regler for digitale tjenester (*Digital Services Act*). Den kommende forordningen vil oppdatere og modernisere reglene om digitale plattformers ansvar for innhold på internett. Plattformen omfatter alt fra rene viderefremidlere (f.eks. ISP'er), mellomlagringstjenester, og vertstjenester som internettbaserte markeds plasser, mobilapplikasjonsbutikker, søkemotorer, delingsøkonomiplattformer og sosiale nettverk.

Enigheten mellom Parlamentet og Rådet er i skrivende stund «foreløpig». Det betyr at den fremforhandlede teksten ikke er endelig før den formelt vedtas av Parlamentet i plenum og av medlemslandene i Rådet. Parlamentet traff slikt vedtak 5. juli 2022, etter at forhandlingsresultatet hadde blitt [godkjent på komitenivå 16. juni 2022](#). Neste stopp er nå rådsbehandling. Den omforente teksten er tilgjengelig [her](#) (ikke renskrevet dokument).

Saken bygger på Kommisjonens [forslag til nye regler for digitale tjenester](#) fra desember 2020. Det store spørsmålet har vært hvilket ansvar internettbaserte plattformer skal ha for aktivitetene de tilrettelegger for. Noen viktige problemstillinger er hvilke plikter plattformer skal ha når det gjelder å fjerne ulovlig innhold, og hvordan nye spørsmål som har oppstått i plattformøkonomien skal håndteres, som for eksempel bruk av algoritmer som grunnlag for anbefalinger, markedsføring og lignende. Det sentrale europeiske regelverket for dette, e-handelsdirektivet, er fra 2001 og modent for å oppdateres.

De nye reglene regulerer *ikke* hvilket innhold som er ulovlig. Dette skal fortsatt følge av andre regelverk. De nye reglene er derimot ment å ansvarliggjøre digitale plattformer, ved å presisere ansvar og forpliktelser som gjelder for dem. Imidlertid beholdes reglene i e-handelsdirektivet om at en plattform ikke er ansvarlig for innhold som legges ut av tredjeparter med mindre plattformen blir oppmerksom på det ulovlige innholdet. Det samme gjør bestemmelsen om at en plattform først må fjerne slikt ulovlig innhold når den blir oppmerksom på det. På samme måte som etter e-handelsdirektivet, vil medlemsstatene heller ikke etter det nye regelverket kunne pålegge plattformer *generelle* overvåkingsforpliktelser eller plikt til aktivt å lete etter ulovlig aktivitet.

På den annen side medfører *Digital Services Act* flere nye forpliktelser for plattformer som knytter brukere til varer, tjenester eller innhold. Forpliktelsene vil være ulike for forskjellige plattformer og tjenester. Enkelte bestemmelser gjelder *alle plattformer*. Det gjelder ytterligere forpliktelser for tilbydere av *vertstjenester*. Virksomheter som faller innenfor definisjonen av *internettbaserte plattformer* pålegges en rekke ytterligere krav, og for de aller *største internettbaserte plattformene og søkemotorene* stilles det egne krav om aktsomhet og risikovurderinger knyttet til om måten plattformen er innrettet på, kan utgjøre systemiske trusler mot samfunnet.

Reglene i *Digital Services Act* er generelle, horisontale krav som vil gjelde for alle nettplattformer (men altså i varierende grad, avhengig av kategori plattform og tjeneste). Andre regelverk, med mer spesifikt saklig virkeområde, vil komme i tillegg til disse horisontale reglene. Et eksempel kan være at plattformer som tilrettelegger for økonomisk aktivitet mellom næringsdrivende og forbrukere også må følge regler i direktivet om foretaks urimelige handelspraksis, for eksempel om åpenhet om søkeresultater på internett, digitale brukeranmeldelser og markedsføring i sosiale media. Et annet eksempel er forslaget til forordning om forebygging og bekjempelse av overgrep mot barn, som Kommisjonen la fram 11. mai 2022, se avsnitt 3.2.

Både Parlamentet og Rådet ønsket i sine respektive forhandlingsposisjoner på flere områder å gå lenger enn Kommisjonens forslag til *Digital Services Act*. I [medlemslandenes posisjon fra november 2021](#), foreslo de blant annet å utvide virkeområdet til det kommende regelverket, slik at det klart skulle

omfatte søkemotorer og tilrettelegge bedre for å beskytte mindreårige på nett. [Parlamentets posisjon fra 20. januar 2022](#) inneholder blant annet forslag om å begrense målrettet/personrettet markedsføring. Grupper i Parlamentet ønsket i utgangspunktet å innføre totalforbud mot målrettet reklame, men dette kom ikke med i forhandlingsposisjonen. I stedet foreslo Parlamentet å forby målrettet markedsføring fra plattformer rettet mot mindreårige. Parlamentet ønsket også at et slikt markedsføringsforbud skulle omfatte alle målgrupper, dersom markedsføringen bygger på sensitive personopplysninger, som politisk og religiøs tro, og seksuell legning.

[Teksten Parlamentet og Rådet ble foreløpig enige om](#) 23. april 2022 inneholder flere av disse forslagene. Blant annet blir det nå forbudt for plattformer å bruke markedsføringsteknikker som bygger på prosessering av sensitive personopplysninger, som etnisk opphav, politiske meninger, religiøs tro, medlemskap i fagforeninger, helse og seksuell orientering.

Nettplattformer skal også sikre at markedsføring er klart identifiserbart for mottakerne. Mottagerne skal også enkelt kunne gå fra hver enkelt reklame til informasjon om de viktigste parameterne (algoritmene) som ligger til grunn for at nettopp denne markedsføringen ble rettet til akkurat dem – og det skal være mulig for mottagerne å endre disse parameterne.

En annen nyvinning er en egen bestemmelse om beskyttelse av mindreårige på nett. Nettplattformer som er tilgjengelige for mindreårige skal for det første treffe forholdsmessige tiltak for å sikre mindreåriges personopplysninger og sikkerhet på plattformene. Det blir også forbudt for plattformer å rette markedsføring mot mindreårige, dersom markedsføringen bygger på bruk av personopplysninger. Dette gjelder i den grad de ansvarlige for plattformen «rimelig sikkert» kan vite at mottakeren er mindreårig.

Plattformer oppfordres også til å følge tilgjengelig veiledningsmateriale for å sikre trygge digitale forhold for barn, som den felles europeiske erklæringen om digitale rettigheter og prinsipper og den europeiske strategien for tryggere internett for barn som Kommisjonen la fram 11. mai 2022 (se avsnitt 3.2 og 3.3).

Digital Services Act tar videre sikte på å forby manipulativt design («*dark patterns*») på plattformer. Den foreløpige teksten sier at plattformer «ikke skal designe, organisere eller operere sine digitale grenseflater på måter som villeder, manipulerer eller på annen måte vesentlig påvirker eller svekker tjenestemottakerens evne til å treffe frie og informerte valg». Denne bestemmelsen får ikke anvendelse i situasjoner der direktivet om urimelig handelspraksis (i Norge markedsføringsloven) kommer til anvendelse. Det samme gjelder ved spørsmål om personvern, der personvernforordningen (GDPR, i Norge personopplysningsloven), vil ha forrang.

Tjenestetilbydere som faller inn under kategorien «veldig store digitale plattformer» pålegges aktsomhetskrav. De skal kartlegge og vurdere risiko som kan følge av plattformens design, algoritmebruk, funksjonsmåte og bruk. Risikovurderingene skal være konkrete i forhold til de tjenestene plattformen tilbyr og proporsjonale i forhold til alvorlighetsgrad og sannsynlighet for skade. Vurderingene skal omfatte en rekke «systemiske» risikoer, blant annet negative konsekvenser for mindreårige, kjønnsbasert vold, grunnleggende rettigheter, herunder retten til familieliv, og spredning av ulovlig innhold.

Veldig store plattformer skal også iverksette tiltak for å sikre mot konkret risiko de har identifisert gjennom aktsomhetsvurderinger. Dette kan etter forholdene innebære å treffe tiltak for å beskytte barns rettigheter, som for eksempel innføring av aldersverifisering og foreldrekontroll.

Plattformer som hovedsakelig retter seg mot mindreårige, eksempelvis gjennom design eller markedsføring, eller som i hovedsak brukes av mindreårige, skal dessuten bestrebe seg på å utforme brukervilkårene sine på måter som er enkle å forstå for mindreårige.

Det nærmere innholdet i og konsekvensene av disse nye bestemmelsene vil måtte analyseres når den endelige versjonen av regelverket foreligger.

For informasjon om EU-institusjonenes syn på forhandlingsresultatet, foreligger pressmeldinger fra [Parlamentet](#) og [Rådet](#) fra dagen de ble foreløpig enige om de nye reglene (23. april 2022).

Det vises for øvrig til Kommisjonens forslag av 11. mai 2022 om regler for å forebygge og bekjempe overgrep mot barn (avsnitt 3.2), som vil gå foran de generelle reglene i *Digital Services Act*. Forordningen om overgrep mot barn vil pålegge plattformer forpliktelser til å avdekke, rapportere og fjerne overgrepsmateriale (CSAM) og innhold som har til formål å utnytte barn («grooming»).

Digital Services Act: agreement for a transparent and safe online environment ©Rawpixel.com/Adobe Stock/European Parliament

2.4 Produktsikkerhet, herunder sikre leker

30. juni 2021 la Kommisjonen fram [forslag til revidert regelverk om produktsikkerhet](#). Den foreslåtte forordningen skal erstatte gjeldende direktiv (2001/95/EF), som regulerer sikkerhetsaspekter for diverse forbrukerprodukter, som barneprodukter (men ikke leker), sykler, treningsutstyr og møbler. Direktivet hjemler også det europeiske varslingsystemet for informasjonsutveksling om utrygge forbrukerprodukter.

Kommisjonen gjennomførte høring om mulig revisjon av dette regelverket høsten 2020. Det var da særlig fokus på at målsetningen var å oppdatere gjeldende direktiv til ny teknologi, spesielt digitalisering, herunder kunstig intelligens brukt i forbrukerprodukter. Forslag til revidert regelverk var opprinnelig planlagt fremlagt i siste kvartal 2020, men ble utsatt som følge av koronapandemien.

I forslaget til revidert regelverk, foreslår Kommisjonen å erstatte dagens produktsikkerhetsdirektiv med en forordning. Denne skal både oppdatere dagens regler, som utgjør et sikkerhetsnett for alle

forbrukerprodukter, og bidra til likere regler for harmoniserte og ikke-harmoniserte produkter. De mer detaljerte målsetningene er å:

- Oppdatere og modernisere det generelle rammeverket som skal sikre trygge forbrukerprodukter (som ikke er næringsmidler)
- Sikre reglenes sikkerhetsnettfunksjon for forbrukere
- Tilpasse regelverket til utfordringer som følger med ny teknologi og netthandel
- Legge til rette for like konkurranseforhold for næringsdrivende

Forordningsforslaget er ment å videreføre reglene i dagens produktsikkerhetsdirektiv ved å:

- Kreve at forbrukerprodukter skal være trygge
- Stille krav til virksomheter
- Stille krav til standarder som skal sikre overholdelse av kravet om trygge produkter

Forslaget om å gå fra direktiv til forordning har blitt særlig godt tatt imot fra næringslivshold, der innflytelsesrike paraplyorganisasjoner, som [Ecommerce Europe](#) og [Digital Europe](#), har påpekt at større grad av samordning av nasjonale regler vil gjøre det enklere å drive næringsvirksomhet på tvers av landegrenser i Europa.

Saken diskuteres for øyeblikket internt i Europaparlamentet og Rådet (medlemslandene). Parlamentets arbeid med å definere en forhandlingsposisjon går for tiden raskest fremover. 16. juni 2022 ble det der enighet på komitenivå om et utkast, se pressemelding [her](#) og neste skritt vil være at forhandlingsposisjonen vedtas av Parlamentet i plenum. Det er foreløpig uklart når dette vil finne sted. På medlemslandenes side pågår diskusjoner i Rådets arbeidsgruppe for forbrukervern og informasjon. Det ligger an til at det franske formannskapet sent i juni 2022 vil legge fram forslag til en kompromisstekst, som de håper kan være akseptabel for de fleste medlemslandene. Det er likevel uklart hvor lang tid Rådet vil trenge før de kan bli enige om en felles posisjon («general approach») som de kan bruke som utgangspunkt for å gå i forhandlinger med Parlamentet. En forsinkende faktor for medlemslandene, har vært at grenseflaten mot forholdet forslaget om nye regler for digitale tjenester (*Digital Services Act*) har vært uklart. Ettersom Parlamentet og Rådet ble enige om denne saken i april 2022, burde dette problemet nå være ryddet av veien.

Samtidig diskuteres produktsikkerhet for leketøy. Parlamentet har på eget initiativ utarbeidet en rapport om direktivet om sikkerhetskrav til leketøy. [Rapporten ble vedtatt i Parlamentets plenums møte 17. februar 2022](#), se denne [pressemeldingen](#). Direktivet er gjennomført i den norske leketøyforskriften.

I rapporten skriver Parlamentet at dagens regler bør styrkes for å sikre at alle leker som selges i Europa – i butikk og på nett – er sikre. Parlamentet berører problemstillinger som skadelige kjemikalier i leker, utfordringer knyttet til ny teknologi brukt i leker, samt tilsyn. I rapporten understreker Parlamentet at når leker kobles til internett, oppstår nye sårbarhetsutfordringer, knyttet til sikkerhet, personvern og mental helse. Rapporten krever også strengere krav til internettbaserte markedsplasser for å sikre at leker er sikre og regelverkskonforme. Rapportutkastet er tilgjengelig [her](#).

Problemstillingen om leker koblet til internett har vært aktuell en stund. I 2016 [undersøkte det norske Forbrukerrådet en rekke slike leker](#). Det oppdaget at såkalte «smartleker», med innebygde høyttalere, mikrofoner og andre sensorer, blant annet kan overvåke barn, henvende seg direkte til dem for å påvirke adferd, filme og fotografere uten samtykke og lagre og videresende informasjon for eksempel om geolokalisasjon og biologi. På bakgrunn av Forbrukerrådets konklusjoner om at mange slike leker ikke er i tråd med barns rett til personvern og sikkerhet, gikk forbrukergrupper i Europa og USA

sammen om å klage en rekke produsenter inn til relevante forbrukermyndigheter. I Brussel vedtok Kommisjonen i oktober 2021 en delegert [forordning som endrer radioutstyrsdirektivet](#) og styrker nettsikkerhet, blant annet med henvisning til Forbrukerrådets aksjon mot smartleker (se pkt. 1 *Context of the Delegated Act*» [her](#)).

©European Commission

2.5 Fjernsalg av finansielle tjenester til forbrukere

Kommisjonen la 11. mai 2022 fram [forslag til oppdaterte regler om fjernsalg av finansielle tjenester til forbrukere](#). Samtidig satte den i gang en [høring](#) fra 13. mai til 8. juli 2022, for å samle innspill til Parlamentet og Rådets arbeid med saken. Medlemslandene begynte sine interne drøftelser av forslaget i rådsarbeidsgruppen for forbrukervern og informasjon 30. juni 2022.

Reglene om fjernsalg av finansielle tjenester til forbrukere (gjeldende direktiv 2002/65/EF) skal fremme fri flyt av finansielle tjenester på det indre marked ved å harmonisere nasjonale forbrukervernregler. Samtidig skal reglene sikre høyt forbrukervern ved inngåelse av avtaler med tilbydere av finansielle tjenester i andre land enn der forbrukerne selv bor. Dagens regelverk pålegger tjenesteyterne informasjonsforpliktelser som skal legge til rette for at forbrukere er godt informert før avtaleinngåelse. Forbrukerne har også angrerett. I tillegg er blant annet aggressiv markedsføring forbudt. Gjeldende direktiv er EØS-relevant og gjennomført i norsk rett.

Bakgrunnen for at Kommisjonen foreslår å oppdatere disse reglene, er at finanssektoren har gjennomgått store endringer når det gjelder digitalisering i tiden etter at gjeldende direktiv trådte i kraft i 2002. Nye aktører, tjenester og kanaler har kommet til, og tilgrensende regelverk har blitt vedtatt eller oppdatert. I tillegg påpeker Kommisjonen at Covid-19-pandemien har medført en økning i netthandel generelt, slik at behovet for godt digitalt forbrukervern har blitt tydeligere.

Kommisjonen gjennomførte en høring om direktivet i 2019 og har deretter utarbeidet en evalueringsstudie og en grundig evaluering («*regulatory fitness check*»), der det særlig ble vurdert om reglene fremdeles møter tidens krav. Som ledd i dette, gjennomførte Kommisjonen blant annet en [atferdsstudie om digitalisering av finansielle tjenester](#). Den konkluderte blant annet med at noen typer nettbasert markedsføring av finansielle tjenester påvirker forbrukere til å ta raske beslutninger, noe som kan lede til forhastede valg som sjelden er til forbrukernes beste. Studien viser at forbrukere gjør bedre valg når beslutningsprosessen går saktere. Studien innhentet også dokumentasjon på hvordan

forbrukere påvirkes av enkelte andre former for handelspraksis, slik som produktdesign og personrettet markedsføring.

I en [pressemelding](#) fremhever Kommisjonen bl.a. følgende fra det aktuelle endringsforslaget:

- Det skal bli enklere for forbrukere å gjøre bruk av retten til å angre på inngåtte fjernsalgsavtaler om finansielle tjenester. Næringsdrivende skal blant annet sørge for at det finnes en egen «angrerettsknapp» der avtalen inngås.
- Reglene skal bli klarere om hvilken informasjon forbrukere skal gis før kontraktsinngåelse, og om når og hvordan den skal gis.
- Tilsynsmyndigheter skal få kraftigere virkemidler, gjennom harmoniserte minimumskrav til sanksjoner ved alvorlige grenseovertreddende overtreddelser.
- Målsetningen er å fullharmonisere reglene, for å sikre samme nivå på forbrukervernet og like regler for alle næringsdrivende innenfor det indre markedet.

Lovteknisk sett innebærer forslaget at gjeldende direktiv om fjernsalg av finansielle tjenester til forbrukere (gjeldende direktiv 2002/65/EF) oppheves. Samtidig innføres et nytt kapittel om fjernsalg av finansielle tjenester i forbrukerrettighetsdirektivet (2011/83/EU). De oppdaterte reglene på dette området blir dermed i framtiden å finne i forbrukerrettighetsdirektivet (nytt kapittel IIIa) og ikke som i dag i et frittstående direktiv. I tråd med dette foreslås bestemmelsen i forbrukerrettighetsdirektivet om at dette ikke får anvendelse på finansielle tjenester (artikkel 3(2)(d)) opphevet.

2.6 Forbrukerkreditt

Kommisjonen la 30. juni 2021 fram [forslag til revidert direktiv om forbrukerkreditt](#). Formålene er å ta høyde for konsekvenser av koronapandemien for kredittmarkedet for forbrukere, i tillegg til å følge opp sentrale funn fra en evaluering av gjeldende forbrukerkredittdirektiv. Forslaget var opprinnelig ventet i siste kvartal 2020, men ble utsatt på grunn av koronapandemien. I arbeidsprogrammet for 2022, lister Kommisjonen opp dette direktivforslaget som en av flere prioriterte saker for 2022.

Gjeldende forbrukerkredittdirektiv (2008/48/EF) skal sikre et høyt nivå av forbrukervern og legge til rette for et velfungerende marked for forbrukerkreditt. Regelverket harmoniserer kreditttilbyderes informasjonsforpliktelser overfor forbrukere ved kontrakter som gjelder kredittavtaler fra 200 til 75.000 euro. Det gir også forbrukere 14-dagers angrefrist etter inngåelse av slike kontrakter.

Kommisjonen gjennomførte høring om mulig revisjon av dagens direktiv i 2020. I tillegg la den fram resultater fra en større evaluering av direktivet, der målsetningene var å vurdere i hvilken grad reglene har bidratt til målene de skal fremme og om de svarer i tilstrekkelig grad på dagens utfordringer. Hovedfunnene i evalueringen var:

- Direktivet møter dagens krav (er «*fit for purpose*»). Det er likevel muligheter for å fremme det indre markedet for forbrukerkreditt og et høyt forbrukervern ytterligere.
- Direktivets formål om å sikre forbrukervern og å legge til rette for et velfungerende marked for forbrukerkreditt er delvis oppfylt. Det er imidlertid en utfordring for det indre marked at flere medlemsland har utviklet nasjonalt utfyllende regelverk. Grensekryssende markeder for forbrukerkreditt har dessuten ikke utviklet seg nevneverdig siden direktivet ble innført.
- Reglene har fungert spesielt godt når det gjelder 14-dagers angrefrist for forbrukere og deres rett til tidlig tilbakebetaling.
- Regelverket møter ikke dagens krav godt nok når det gjelder digitale avtaler og ansvarlig långivning.

- Uklarheter i direktivteksten og nasjonalt handlingsrom under regelverket har medført at det ikke håndheves likt i alle medlemsland.
- Direktivet har hatt god virkning når det gjelder informasjonsforpliktelser for kredittyttere og i markedsføring. Digitaliseringen har likevel avdekket svakheter på dette punktet.
- Overordnet sett veier fordelene ved økt forbrukervern tyngre enn negative virkninger ved regelverket. Målet om å sikre et høyt forbrukernivå er fortsatt i høy grad relevant.
- Direktivet er generelt sett godt i tråd med annen europeisk lovgivning, og det medfører klar tilleggsverdi til nasjonal lovgivning. Det finnes likevel noe forbedringspotensial for samkjøring med annet EU-/EØS-regelverk.

Med forslaget av 30. juni 2021 tar Kommisjonen sikte på å følge opp funnene fra evalueringen. Et viktig punkt er å styrke forbrukervernet i lys av digitaliseringen av forbrukerkredittmarkedet. Kommisjonen foreslår nye krav for å sikre tydeligere kontraktsinformasjon fra kredittyttere til forbrukere. Informasjonen skal være tilpasset den aktuelle digitale grenseflaten, slik at forbrukere lettere kan forstå hva de skriver under på. Forslaget innebærer også endringer i reglene om vurdering av kredittverdighet. Kommisjonen oppfordrer dessuten medlemslandene til å fremme finansiell opplæring av forbrukere.

Europaparlamentet og Rådet har foreløpig ikke begynt å forhandle om dette forslaget. Medlemslandene ble enige om en [felles forhandlingsposisjon](#) («General Approach») 9. juni 2022. Parlamentet har imidlertid ikke vedtatt sin forhandlingsposisjon ennå. Det var ventet at parlamentarikerne i komiteen for det indre marked og forbrukervern skulle diskutere saken 16. juni 2022, men saken ble utsatt, etter sigende fordi det var behov for mer tid for at de politiske partiene kunne bli enige. Det virker derfor sannsynlig at Parlamentets forhandlingsposisjon tidligst kan bli klar en gang i løpet av høsten 2022.

2.7 Pakkereiser

Kommisjonen arbeider med en evaluering av regelverket for pakkereiser (direktiv (EU) 2015/2302). Denne evalueringen er det første tiltaket på listen over initiativer i den europeiske forbrukerstrategien ([Consumer Agenda](#)) fra november 2020. Der skriver Kommisjonen at den «vil analysere om pakkereisedirektivet fortsatt er adekvat i lys av aktuelle kriser». Et første skritt ble tatt da Kommisjonen våren 2021 la frem en [evalueringsrapport](#). Den peker blant annet på at:

- Det kan være vanskelig å skille mellom de rettslige konseptene «pakkereise» og «sammensatt reisearrangement».
- Det er usikkert om reglene om reisegaranti ved insolvens hos reisearrangører er gode nok.
- Ikke alle reisearrangører respekterer forbrukernes rett til tilbakebetaling ved avbestilte reiser.

Rapporten satte blant annet fingeren på at kronapandemien har illustrert alvorlige mangler i europeisk forbrukervern. På transportområdet har mange forbrukere opplevd at det har vært vanskelig å få penger tilbake for forhåndsbetalte fly- og pakkereiser som har blitt kansellert. Dette systemet ble satt på prøve allerede i første fase av koronapandemien. Ettersom det i løpet av våren 2020 ble stadig vanskeligere å krysse landegrenser, folk sluttet å bestille reiser og mange fly- og pakkereiser som var forhåndsbetalt ble avbestilt, så medlemsland og reiselivsnæringene at det kunne være vanskelig å holde liv i turoperatører og flyselskaper om de skulle overholde de strenge europeiske reglene. En rekke medlemsland la press på Kommisjonen for å få satt til side forbrukerrettigheten til å få penger som er forhåndsbetalt tilbake innen 14 dager ved avbestilling. Flere land innførte også ordninger for å hjelpe

næringsdrivende, men som samtidig stred mot europeiske forbrukerrettigheter. I møte med denne virkeligheten, holdt Kommisjonen fast ved at forbrukerrettighetene må respekteres – også i en krisesituasjon. Samtidig påpekte den at disse rettighetene kan ivaretas på måter som kan hjelpe reisearrangører og flyselskaper med å overleve midlertidige likviditetsproblemer. Kommisjonen anbefalte blant annet landene å la næringsdrivende tilby tilgodelapper for avbestilte reiser, men understreket samtidig at næringsdrivende måtte gjøre dette uten å berøve forbrukerne retten til å få pengene tilbake. Samtidig reiste Kommisjonen traktatbruddsaker mot flere medlemsland for brudd på forbrukervernreglene for pakke- og flyreiser.

En sentral problemstillingen i denne saken er om det kan være grunn til å innskrenke mulighetene for arrangører av pakkereiser til å kreve forskuddsbetaling fra forbrukere. Forbrukerorganisasjoner har i forbindelse med evalueringen framhevet at krav om å forskuddsbetale betydelige summer er selve roten til mange av problemene forbrukere opplever på dette området. Fra næringslivshold blir det imidlertid argumentert med at arrangører avhenger av å motta forskuddsbetaling fra forbrukere for å kunne finansiere pakkereiser. Kommisjonen har gitt uttrykk for at dette er en krevende, men nødvendig debatt for å belyse mulige veier framover for pakkereiseregelverket.

En oversikt over Kommisjonens fremdriftsplaner i evalueringen er tilgjengelig [her](#). Foreløpig siste initiativ var en [høring](#) fra 15. februar til 10. mai 2022. Den besto av en rekke spørsmål, gruppert i kategoriene (i) markedstrender, (ii) pakkereisedirektivet: Definisjoner og virkeområde, (iii) avbestilling, betalingsdyktighet/likviditet og tilbakebetaling, (iv) insolvensvern, forhåndsbetaling og forberedelse til likviditetskrise, (v) sammensatte reisearrangementer og (vi) andre spørsmål. I tillegg inneholder høringen egne avsnitt med spørsmål til (i) «individer som benytter reisetjenester», (ii) forbrukerorganisasjoner og offentlige myndigheter, (iii) offentlige myndigheter, (iv) næringsdrivende og deres organisasjoner og (v) tilbydere av insolvensbeskyttelse.

Kommisjonen har også gitt en ekstern utreder i oppdrag å gjennomføre en større studie av pakkereiseregelverket. Denne forventes ferdigstilt i januar 2023.

De videre planene er å ferdigstille selve evalueringen av pakkereisereglene i løpet av februar 2023. Tidligere opererte Kommisjonen med fjerde kvartal 2022 som dato for dette. Våren 2023 ser Kommisjonen dessuten for seg at det kan være aktuelt å legge fram forslag til regelverksendringer. Dette er imidlertid usikkert og vil avhenge av anbefalingene som fremkommer under evalueringen.

3 Hva skjer på familie- og oppvekstfeltet?

3.1 Barn

3.1.1 Den europeiske strategien for barns rettigheter

Europakommisjonen la fram en [europeisk strategi for barns rettigheter](#) i mars 2021. Dette var første gang Kommisjonen utarbeidet en strategi på dette området. Den er ment som et samlende rammeverk for alle EU-tiltak som berører barns rettigheter, og ligger til grunn for EUs arbeid på området.

Strategien tar utgangspunkt i at barns rettigheter er menneskerettigheter og at det er en kjerneverdi for EU å beskytte og fremme disse rettighetene. Strategiens overordnede mål er å legge til rette for at barn både i og utenfor EU skal ha det så godt som mulig. Den er blant annet forankret i FNs barnerettskonvensjon, som alle EUs medlemsland har ratifisert. Barnekonvensjon ligger også til grunn for denne nye strategien. På europeisk nivå er barns rettigheter hjemlet i Traktaten om den europeiske union og i Charteret om grunnleggende rettigheter.

Strategien inneholder forslag til tiltak på seks tematiske områder, som utgjør prioriteringene for europeisk politikk på barneområdet for årene framover. Tiltakene er ment å gå hånd i hånd med at barns rettigheter integreres på tvers av relevante politikk- og fagområder. De seks områdene er:

- Barns deltagelse i politikk og demokrati.
- Sosioøkonomisk inkludering, helse og utdanning.
- Bekjempe vold mot barn.
- Barnevennlig justis.
- Det digitale samfunnet.
- Den globale dimensjonen.

Som ett av oppfølgingspunktene under strategien, har Kommisjonen opprettet et nytt nettverk for barns rettigheter, som erstatter en tidligere ekspertgruppe. Dette skal fremme utveksling av informasjon, erfaringer og gjensidig læring mellom EU-land, EØS-land, Kommisjonen og relevante grupper som arbeider med barns rettigheter. Det første møtet i nettverket fant sted 31. mars 2022. Dagsorden besto av diskusjon om situasjonen for barn som flykter fra krigen i Ukraina, informasjon om status for arbeidet under strategien for barns rettigheter ett år etter at den ble vedtatt og synergier med Europarådets nye strategi for barns rettigheter for perioden 2022-2027.

@ec.europa.eu

3.1.2 Beskyttelse av barn i krig – Russlands angrepskrig mot Ukraina

9. juni 2022 vedtok medlemslandene [rådskonklusjoner om barns rettigheter](#). Dette dokumentet fokuserer særlig på beskyttelse av barn i krisesituasjoner. Det tar utgangspunkt i Russlands angrepskrig mot Ukraina og framhever at det er spesielt viktig å beskytte barn mot å bli rekruttert av væpnede styrker, menneskehandel, ulovlig adopsjon og familiesplittelse.

Rådet oppfordrer medlemslandene (seg selv) til styrke beskyttelsen av barn i krisesituasjoner ved å:

- Etablere mottaksprosedyrer som sikrer bomuligheter tilpasset barns behov, ivaretar barns fysiske og psykiske helse og sikrer dem tilgang til grunnleggende tjenester.
- Sikre bistand til barn som ikke er i følge med voksne, blant annet gjennom rask utnevning av verger eller andre representanter.
- Styrke arbeidet mot menneskehandel med barn, utarbeide strategier for å identifisere ofre for menneskehandel og trappe opp informasjonsarbeid om risiko for å bli utnyttet blant barn og familier.
- Sikre at krisesituasjoner ikke brukes til å legalisere vergemål for barn, og særlig at ingen adopsjoner gjennomføres i væpnet konflikt.

Rådskonklusjonene berører også den europeiske strategien for barns rettigheter mer generelt (avsnitt 3.1.1). Rådet oppfordrer medlemslandene til å utarbeide politikk for å sikre barns rettigheter uten noen form for diskriminering, til å styrke innsatsen mot vold mot barn, sikre at justissystemer ikke strider mot barns rettigheter og legge til rette for at barn skal få utfolde seg som ansvarlige og motstandsdyktige medlemmer av det digitale samfunnet.

En pressmelding om rådskonklusjonene er tilgjengelig [her](#).

3.1.3 Barnefattigdom

Sammen med strategien for barns rettigheter, la Kommisjonen våren 2021 også fram forslag til en europeisk «barnegaranti». Denne dreier seg om å hjelpe barn i spesielt sårbare situasjoner. Garantien gir råd til EUs medlemsland om hvordan de kan forebygge og bekjempe barnefattigdom og sosial utestengelse ved å sikre barn tilgang til grunnleggende tjenester. I forberedelsen av disse tiltakene ble det samlet inn synspunkter fra mer enn 10.000 barn.

[Barnegarantien](#) var i utgangspunktet et forslag fra Kommisjonen til medlemslandene om å sikre alle barn som står i fare for fattigdom eller sosial utestengelse («barn med særlige behov») enkel tilgang til gratis «utdanning og omsorgstjenester i ung alder, utdanning og skolebaserte aktiviteter, minst ett godt ernæringsmessig måltid hver skoledag og helsetjenester». I tillegg oppfordres medlemslandene til å sikre barn som står i fare for fattigdom eller sosial utestengelse enkel tilgang til sunn ernæring og adekvat bolig.

I juni 2021 [vedtok medlemslandene barnegarantien](#). Den endret dermed status fra kommisjonsforslag til «rådsanbefaling». Medlemslandene forpliktet seg dermed – frivillig – til å følge opp «barnegarantien» i nasjonal politikk.

I fortalen til rådsanbefalingen, som i norsk sammenheng kan sammenlignes løst med lovforarbeider, begrunnes «barnegarantien» nærmere. Der viser medlemslandene blant annet til at både FNs barnekonvensjon og EUs Charter for grunnleggende rettigheter tilsier at barnets beste skal være det avgjørende hensyn i alle beslutninger som angår barn. Som bakgrunn viser Rådet også til at 24

medlemsland i desember 2020 oppfordret Kommisjonen til å foreslå en barnegaranti og at handlingsplanen for gjennomføring av den europeiske søylen for sosiale rettigheter fra våren 2021, blant annet innførte en målsetning om at 15 millioner europeere skal ut av faresonen for fattigdom eller sosial utestengelse, herunder minst 5 millioner barn, innen 2030.

For norske forhold kan det være verdt å merke seg at anbefalingen overlater til det enkelte medlemsland å bestemme om barn skal sikres tilgang til tjenester gjennom organisatoriske grep, eller ved å sikre familiene ytelser som gjør dem i stand til å dekke utgifter for å få tilgang til tjenestene.

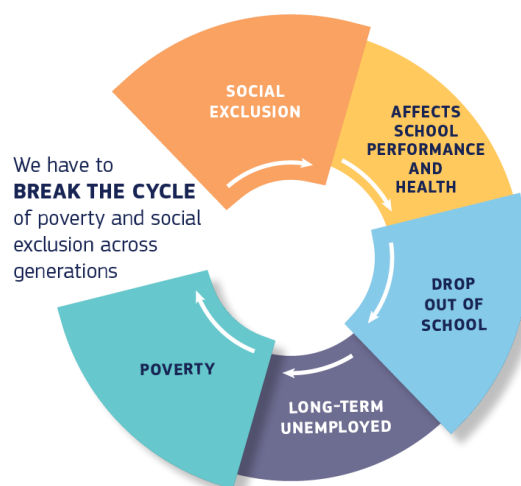
Barnegarantien anbefaler medlemslandene å vurdere om spesielle tiltak bør innføres for disse definerte gruppene:

- Hjemløse barn og barn i usikre boligsituasjoner
- Barn med funksjonsnedsettelse
- Barn med migrasjonsbakgrunn
- Barn med minoritetsbakgrunn
- Barn i alternativ omsorg
- Barn i utrygge familiesituasjoner

Medlemslandene oppfordres også til å utarbeide nasjonale handlingsplaner for å fremme målsetningene i barnegarantien. Kommisjonen skal overvåke framdriften i medlemslandene, blant annet ved hjelp av de nasjonale handlingsplanene og i samarbeid med nasjonale koordinatører. Tanken er at Kommisjonen, som del av den årlige «europeiske semester-prosessen», skal kunne komme med landspesifikke anbefalinger til medlemslandene om arbeidet mot barnefattigdom.

Medlemslandenes formelle frist til å oversende Kommisjonen handlingsplaner for perioden fram til 2030 har nå utløpt. En oversikt over de nasjonale handlingsplanene som har blitt sendt inn per juni 2022 finnes [på denne siden](#). Foreløpig ser det ut til at Kommisjonen bare har mottatt planer fra 10 medlemsland, herunder blant annet Danmark og Sverige.

Tsjekkia, som overtar formannskapet i Rådet 1. juli, vil arrangere et høynivåmøte for å diskutere nasjonal gjennomføring av barnegarantien 7. og 8. juli 2022.

©European Commission

3.2 Forebygging og bekjempelse av overgrep mot barn (CSAM)

11. mai 2022 la Kommisjonen fram en «barnerettighetspakke». Den inneholder forslag til en forordning om forebygging og bekjempelse av overgrep mot barn, og en oppdatert strategi for tryggere internett for barn (se avsnitt 3.3. om sistnevnte).

Barnerettighetspakken er et ledd i oppfølgingen av Kommisjonens [strategi for å bekjempe overgrep mot barn](#) fra juli 2020. Pakken er også i tråd med Kommisjonens forslag til en felles europeisk [erklæring om digitale rettigheter og prinsipper](#), som skal være retningsgivende for arbeidet på det digitale området. Denne inneholder blant annet en forpliktelse til å beskytte barn mot ulovlig innhold, utnyttelse, manipulasjon og overgrep på nett, og til å hindre at det digitale rommet blir brukt til å begå eller legge til rette for forbrytelser. Samtidig jobbes det med bedre regler for å sikre trygge produkter for barn, særlig leker, se avsnitt 2.4.

Det kommende regelverket for digitale plattformer (*Digital Services Act*), som beskrives nærmere i avsnitt 2.3.2, vil også innføre nye regler om beskyttelse av mindreårige på nett. I henhold til *Digital Services Act* skal nettplattformer som er tilgjengelige for mindreårige blant annet treffe tiltak for å sikre mindreåriges personopplysninger og sikkerhet. Det vil også bli forbudt for plattformer å rette markedsføring mot mindreårige, dersom markedsføringen bygger på bruk av personopplysninger. Dette gjelder i den grad de ansvarlige for plattformen «rimelig sikkert» kan vite at mottakeren er mindreårig.

Som det fremgår av avsnitt 2.3.2, vil *Digital Services Act* dessuten innføre bestemmelser om at plattformer som i hovedsak brukes av mindreårige skal utforme brukervilkårene sine på måter som er enkle å forstå for mindreårige. I tillegg vil veldig store digitale plattformer pålegges aktsomhetsforpliktelser. De skal gjennomføre vurderinger av en rekke «systemiske» risikoer de kan medføre, blant annet negative konsekvenser for mindreårige, kjønnsbasert vold, grunnleggende rettigheter, herunder retten til familieliv og spredning av ulovlig innhold. De skal iverksette tiltak for å sikre mot konkrete risikoer de har identifisert. Dette kan etter forholdene blant annet innebære tekniske grep for å beskytte barns rettigheter, som for eksempel innføring av aldersverifisering og foreldrekontroll.

Mens *Digital Services Act* ikke pålegger plattformer noen generell plikt til å undersøke innhold som legges ut av tredjeparter, vil forordningen om forebygging og bekjempelse av overgrep mot barn innføre forpliktelser for plattformer til å avdekke og fjerne overgrepsmateriale som involverer barn (*child sexual abuse material/CSAM*).

[Forordningsforslaget](#) om å forebygge og bekjempe overgrep mot barn inneholder to elementer:

- Digitale plattformer (se nærmere definisjon nedenfor) pålegges forpliktelser til å avdekke, rapportere og fjerne materiale som inneholder overgrepsmateriale som involverer barn (CSAM), og innhold som har til formål å utnytte barn («grooming»).
- Et EU-senter mot seksuelle overgrep mot barn skal etableres. Dette skal være et desentralisert byrå som skal legge til rette for implementering av forordningen.

Forordningsforslaget gjelder følgende plattformer (omtalt som «informasjonssamfunnstjenester»):

- Vertstjenester, som definert i *Digital Services Act*.
- Person-til-person kommunikasjonstjenester, som definert i regelverket for elektronisk kommunikasjon.
- Selgere av programvareapplikasjoner, som definert i *Digital Markets Act*.
- Internettilgangstjenester, som definert i [TSM-forordningen](#).

Forpliktelsene vil gjelde slike plattformer når de tilbyr tjenester i EU, uavhengig av hvor virksomheten er etablert og drives fra.

Relevante plattformer vil forpliktes til å minimere risikoen for at tjenestene de tilbyr misbrukes til overgrep mot barn. De må gjennomføre risikovurderinger, risikobegrensninger og rapportering av risiko. Dette inkluderer blant annet strengere krav til verifisering av alder på brukere. I tillegg kan:

- Vertstjenester og person-til-person kommunikasjonstjenester pålegges å avdekke og rapportere CSAM.
- Vertstjenester pålegges å fjerne eller deaktivere tilgang til CSAM.
- Internetttilgangstjenester pålegges å deaktivere tilgang til CSAM.

Pålegg om å fjerne eller deaktivere tilgang til CSAM, vil måtte gjennomføres innen 24 timer.

Forordningsforslaget diskuteres for tiden internt i Parlamentet og Rådet. Medlemslandene diskuterer saken i rådsarbeidsgruppen for justissaker (Law Enforcement Working Party).

Et notat fra det svenske Justisdepartementet om saken er til orientering tilgjengelig [her](#).

EU-senter mot seksuelle overgrep mot barn

I forslaget til forordning foreslås det å etablere et uavhengige EU-senter mot seksuelle overgrep mot barn, som skal fungere som et knutepunkt for ekspertise, informere om identifisert overgrepsmateriale, motta og analysere rapporter fra tjenesteytere, videresende rapporter til håndhevingsmyndigheter og støtte ofre.

EU-senteret skal bistå tjenesteyterne med å overholde forpliktelser til å utføre risikovurderinger, oppdage, rapportere, fjerne og deaktivere tilgang til CSAM på nettet, ved å etablere indikatorer for å avdekke CSAM. Senteret skal også bistå nasjonale myndigheter og Europol ved å gjennomgå rapporter fra tjenesteyterne.

Lenke til Kommisjonens pressemelding om forordningen [her](#), A&Q-side [her](#) og faktside [her](#). Man kan også lese mer om forslaget [her](#).

Dette avsnittet bygger på innrapporteringer fra IKT-råd Camilla Ongre.

3.3 Strategi for tryggere internett for barn

En av leveransene i Kommisjonens «barnerettighetspakke» av 11. mai 2022 (avsnitt 3.2) er en oppdatert europeisk strategi for tryggere internett for barn. Denne kalles [BIK+-strategien](#) (*Better Internet for Kids+*). Den oppdaterer en tilsvarende [strategi fra 2012](#).

Barn er sårbare på nett. I løpet av de siste ti årene har digitale teknologier og måten barn bruker dem på, endret seg dramatisk. Allerede i strategien fra 2012, skrev Kommisjonen at omtrent hver tredje internettbruker er et barn, og at stadig yngre barn befinner seg på nettet. Mye av barnas digitale aktivitet foregår dessuten uten at voksne er til stede.

I den nye strategien heter det blant annet at de fleste barn bruker smarttelefonen daglig og nesten dobbelt så mye sammenlignet med for ti år siden. Bruken starter også i yngre alder enn tidligere. Bruk av digitale tjenester gir muligheter og fordeler, slik at barn kan samhandle med andre, lære på nettet og bli underholdt. Men bruken er ikke uten risiko. Barn kan bli eksponert for desinformasjon, utsettes for nettmobbing og skadelig og ulovlig innhold – innhold som barn bør beskyttes mot. Strategien følger

det nye regelverket om digital tjenestelovgivning (DSA), som inneholder nye sikkerhetstiltak som skal beskytte mindreårige og forbyr nettplattformer å vise målrettet reklame basert på profilering til mindreårige (mer om dette i avsnitt 2.3.2).

Kommisjonen ønsker å legge til rette for at [barn skal oppleve trygge og stimulerende digitale rammer, mens de utforsker ny teknologi og bruker tid på nett](#). Strategien støtter opp om ulike initiativer, blant annet gjennom finansiering, koordinering og selvregulering. Kommisjonen delfinansierer for eksempel nasjonale «tryggere internettsentere», som i [Norge drives av Medietilsynet](#). På Medietilsynets hjemmesider heter det at «det norske tryggere internettsenteret» har som mål å «effektivt koordinere aktiviteter for å styrke barn og unge til å bruke teknologier på en trygg og positiv måte. Hovedmålet er å øke bevisstheten og øke mediekompetansen blant barn, foreldre og lærere og andre fagpersoner som jobber med barn om nettrelaterte spørsmål og risiko på nett».

Se Kommisjonens pressemelding om den nye strategien [her](#).

Et notat om strategien utarbeidet av de danske Ervervs- og Kulturministeriene er til orientering tilgjengelig [her](#).

I dette avsnittet inngår innspill fra IKT-råd Camilla Ongre.

©European Commission

3.4 Ungdom

3.4.1 Ungdomsåret 2022

Kommisjonspresident Ursula von der Leyen overrasket de fleste da hun i linjetalen om «EUs tilstand» i september 2021 utropte 2022 til [«europeisk ungdomsåre»](#). Kommisjonen la fram [formelt forslag](#) om saken 14. oktober 2021. Deretter forhandlet Europaparlamentet og Rådet (medlemslandene) i ekspressfart, før de ble [enige i desember 2021](#). Dermed kunne ungdomsåret starte 1. januar 2022.

Kommisjonens begrunner ungdomsåret blant annet med at dersom det europeiske prosjektet skal klare seg i fremtiden, må det skape engasjement og inspirasjon blant unge mennesker. For å få det til, må man legge forholdene optimalt til rette for at de oppvoksende generasjonene skal få være med på å forme EU i tråd med egne prioriteringer. Ungdomsåret 2022 skal derfor stimulere unge til å bidra aktivt i utformingen av Europa og lokale samfunn. Samtidig skal det styrke bevissthet og kunnskap om mulighetene europeisk samarbeid kan gi unge mennesker. Dette ses i sammenheng med at koronapandemien har slått hardt ut for mange unge, som har måttet ofre verdifull ungdomstid for å

viser solidaritet med samfunnet for øvrig. Mange har også falt ut av arbeidslivet, og fysiske utvekslingsprosjekter i europeisk regi stoppet i stor grad opp.

I tråd med målsetningene i den europeiske ungdomsstrategien 2019-2027, skal ungdomsåret styrke innsatsen på europeisk nivå, nasjonalt, i distrikter og kommuner for å engasjere og samarbeide med unge i et post-pandemisk perspektiv. Ungdomsåret skal særlig ta sikte på å:

- Fremme hvordan den grønne given og det digitale skiftet gir nye fremtidsperspektiver og muligheter for å motvirke negative virkninger av pandemien for unge og samfunnet generelt.
- Legge til rette for at unge, og spesielt unge fra vanskeligstilte grupper, kan delta som engasjerte samfunnsborgere og endringsaktører, inspirert av europeisk solidaritet og samhold.
- Fremme muligheter til personlig, sosial og yrkesmessig utvikling for unge i et grønnere, mer digitalt og inkluderende Europa.

Noen av tiltakene er:

- Konferanser o.l. for å fremme inkluderende og tilgjengelige diskusjoner om utfordringer unge opplever, samt mulige grep som kan tas.
- Følge ungdomsdeltagelse og styrke eksisterende virkemidler gjennom erfaringsutveksling.
- Informasjonsformidling om felles verdier, som likestilling, solidaritet, frivillighet og samhold, for å stimulere til aktiv ungdomsdeltagelse for inkluderende, digitale og grønne samfunn.
- Utnytte europeiske samarbeidsprogrammer, økonomiske støttemuligheter, prosjekter og nettverk for unge.

Ungdomsåret organiseres av landene selv. Disse har opprettet nasjonale koordinatorene for å sikre godt samarbeid internt og legge til rette for aktiv deltagelse fra unge og sivilsamfunnsorganisasjoner. På europeisk nivå arrangerer Kommisjonen møter for nasjonale koordinatorene, for å koordinere mellom landene og legge til rette for informasjonsutveksling. Kommisjonen legger også til rette for møter for andre interessenter. Kommisjonen vil innen utgangen av 2023 legge fram en rapport med resultater og vurderinger av ungdomsåret.

Ungdomsåret bygger på eksisterende tiltak som har som formål å bedre tilværelsen for unge og å gjøre det lettere for unge å bidra i samfunnsutviklingen. Sentralt her er den europeiske ungdomsstrategien, som legger til rette for ungdomsdeltagelse i politikkutforming o.l., og som gjennom de europeiske ungdomsmålene skal bidra til at unge kan leve ut sitt fulle potensial.

Unge ble blant annet [spesielt invitert](#) til å komme med innspill til [konferansen om Europas framtid](#). Dette prosjektet, som endte i mai 2022, hadde som formål å la interesserte borgere delta i en omfattende diskusjon om veien videre for EU. Man kunne bidra med innspill om for eksempel hva EU burde fokusere på og hvordan man opplever at europeisk samarbeid fungerer «på bakken». «Borgerpanelene», som ble arrangert for å diskutere slike ideer, var satt sammen slik at en tredel av deltagerne skulle være yngre enn 25 år. Medlemslandene kommenterte anbefalingene fra konferansen om Europas framtid i en [pressemelding](#) 24. juni 2022.

Europeiske samarbeidsprogrammer rettet mot unge er også viktige for ungdomsåret. EU og medlemslandene (og også EØS-landene) investerer mange penger i programmer som Erasmus+, Kreativt Europa og Horisont Europa, som gir muligheter for unge til å utvikle seg personlig, sosialt og profesjonelt. Kommisjonen fremhever særlig at man i 2022 vil markere 35-årsjubileum for Erasmus+

og at ungdomsåret vil gi muligheter til å feire at 10 millioner unge har deltatt i utvekslingsaktiviteter innen utdanning, ungdom og idrett siden starten i 1987.

Mer om ungdomsåret kan leses [her](#) og [her](#).

3.4.2 Alma: Nytt program for unge som faller utenfor utdanning og arbeid

I talen om EUs tilstand i september 2021 annonserte kommisjonspresident von der Leyen også et nytt samarbeidsprogram rettet mot unge. Programmet skal hete ALMA (*Aim, Learn, Master, Achieve*). Målet er å bidra til at unge som faller utenfor utdanning og arbeid kan få yrkesrelatert erfaring i et annet medlemsland enn der de bor, og deretter komme seg lettere inn i arbeidslivet i hjemlandet. Slik mobilitet over landegrenser skal også bidra til å la unge utvikle en europeiske identitet.

Kommisjonen sier at dette nye programmet bekrefter forpliktelsene den påtok seg i den europeiske søylen for sosiale rettigheter om å støtte gjennomføringen av den forsterkede ungdomsgarantien (se avsnitt 3.4.3) og for å legge til rette for like muligheter for alle unge. Programmets målgruppe er vanskeligstilte unge mellom 18 og 30 år, som faller utenfor arbeid, utdanning og opplæring. 9,3 millioner mennesker i EU faller ifølge Kommisjonen innenfor denne gruppen. ALMA skal gi mulighet for yrkesrelatert utplassering under veiledning i perioder fra 2 til 6 måneder i et annet medlemsland. Både før og etter at de unge kommer hjem igjen, skal de følges opp med rådgiving og hjelp, for å øke mulighetene til å få brukt de nyervervede ferdighetene etter utenlandsoppholdet.

Det kan se ut som at ALMA er tenkt litt som et slags Erasmus+ for unge som ikke studerer, og som trenger arbeidserfaring. Nærmere detaljer vil bli klare når Kommisjonen legger frem et formelt programforslag. Det ventes å skje i løpet av det europeiske ungdomsåret 2022. I påvente av selve programmet, har Kommisjonen opprettet [denne nettsiden](#).

[I mai 2022 informerte Kommisjonen](#) om at over halvparten av EUs medlemsland hittil har bekreftet at de vil gjennomføre ALMA nasjonalt. I tillegg har 8 medlemsland så langt lovet å sette av rundt 270 millioner euro fra eksisterende europeiske samarbeidsprogrammer til tiltak innenfor ALMA. Kommisjonen forventer at flere medlemsland vil følge etter.

3.4.3 Ungdomsarbeidsløshet – den europeiske ungdomsgarantien

Sommeren 2020 la Kommisjonen frem en pakke med tiltak for forebygging av ungdomsarbeidsløshet og styrking av fag- og yrkesopplæring. Fremstøtet inngår i gjenoppbyggingsarbeidet etter koronapandemien og i Kommisjonens mer generelle planer om «et sterkt sosialt Europa».

En del av denne pakken var meldingen [«Youth Employment Support: a Bridge to Jobs for the Next Generation»](#), der Kommisjonen peker på at koronapandemien har medført uforholdsmessig stor økning i ungdomsarbeidsløshet. Kommisjonen skriver at ifølge Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO), hadde en av seks unge i Europa falt ut av arbeidslivet siden mars 2020. Kommisjonen legger dessuten til grunn at denne krisen er den andre mange unge europeere har opplevd i løpet av sine hittil korte arbeidsliv. Dette er ekstra vanskelig for unge i utsatte grupper, som etniske minoriteter og funksjonshemmede.

Kommisjonen har lagt opp til å bruke mange penger på å utvikle arbeidsmuligheter for unge mennesker gjennom EU-budsjettet og koronagjenoppbyggingsfondet «Next Generation EU». Kommisjonen ønsker

også å samkjøre ungdomspolitikken med egne planer for modernisering av europeisk politikk gjennom grønne og digitale omstillinger. Samtidig er det slik at Kommisjonen bare kan foreslå økonomiske tiltak. Når det kommer til stykket, er det opp til medlemslandene, til dels i forhandlinger med Europaparlamentet, å prioritere i form av tildelinger og budsjetter.

Dette er også bakgrunnen for Kommisjonens forslag til medlemslandene om [«en bro til arbeid – styrking av den europeiske ungdomsgarantien»](#). Her ba Kommisjonen medlemslandene om å påta seg en felles politisk forpliktelse til å styrke den eksisterende europeiske ungdomsgarantien. Dette er en felles forpliktelse medlemslandene påtok seg i 2013 til å sikre alle under 25 nye muligheter for utdanning, yrkesopplæring eller arbeid, dersom de mister jobben eller faller ut av utdanningsløp. Kommisjonen foreslo nå å utvide virkeområdet for ungdomsgarantien til å gjelde for unge til og med 29 år. Den foreslo også å styrke kompetanseelementene i ungdomsgarantien, for å forberede unge bedre på en stadig mer digital arbeidshverdag. Medlemslandene vedtok dette forslaget i oktober 2020. Det pågår nå arbeid for å gjennomføre ungdomsgarantien nasjonalt.

Europaparlamentet er også engasjert i å bekjempe ungdomsarbeidsløshet. Parlamentets komité for sysselsetting og sosialpolitikk har diskutert problemstillingen flere ganger, og støtter utvidelsen av ungdomsgarantien og ideen om å knytte arbeidet mot ungdomsarbeidsløshet til de grønne og digitale skiftene.

3.4.4 Ungdomsportal

I januar 2022 lanserte Kommisjonen en digital ungdomsportal. Der kan man finne informasjon om ulike muligheter for unge mennesker. Portalen inneholder blant annet nyheter og opplysninger om initiativer og tiltak, som den europeiske ungdomsstrategien, det europeiske ungdomsåret 2022 og muligheter for å gi innspill i aktuelle saker. Portalen er tilgjengelig [her](#).

3.5 Familie

3.5.1 Gjensidig godkjenning av foreldreskap

Kommisjonen ønsker å fremme gjensidig anerkjennelse av foreldreskap i grensekryssende situasjoner. Tanken er at en person som er anerkjent som forelder i ett land, også skal være anerkjent som forelder i andre land. Siste nytt er at Kommisjonen planlegger å legge fram regelverksforslag 9. november 2022.

Initiativet ble første gang nevnt av kommisjonspresident von der Leyen i talen om EUs tilstand i september 2020, og det ble gjentatt av kommissærene Vera Jourová og Helena Dalli da de presenterte [handlingsplanen mot rasisme](#) og [likestillingsstrategien for LHBTIQ-personer](#) senere samme år. Saken hører inn under det strategiske målet til Kommisjonen om å «bygge en likestilt union».

Kommisjonen ser dette som et spørsmål om fri bevegelse for personer på det europeiske indre markedet (EØS-markedet). Saken er foreløpig tydeligst omtalt i strategien for likestilling for LHBTIQ-personer, i et eget avsnitt om å «sikre rettigheter for LHBTIQ-personer i grensekryssende situasjoner», i kapittelet om å «bygge LHBTIQ-inkluderende samfunn» (kapittel 3 i strategien). Der viser Kommisjonen til at mange «regnbuefamilier» ikke kan dra nytte av rettighetene til fri personbevegelse, fordi de risikerer å nektes anerkjennelse som foreldre eller familie om de reiser til eller etablerer seg i andre EØS-land. Kommisjonen anerkjenner at familierett i utgangspunktet er et medlemslandsanliggende, men at europeisk lov også er relevant i saker med grensekryssende

elementer. Per i dag omfatter dette blant annet gjensidig anerkjennelse av nasjonale rettsavgjørelser i saker om skilsmisse, foreldreansvar og -rettigheter.

Ut over det ventede forslaget om gjensidig anerkjennelse av foreldreskap, understreker Kommisjonen at den vil bruke de virkemidlene den har til å sikre at borgere ikke blir fratatt sine rettigheter til fri bevegelse under unionsborgerdirektivet (2004/38/EF). Dette er relevant for Norge, ettersom det er inntatt i EØS-avtalen og blant annet gjennomført i utlendingsloven. Det virker rimelig å anta at EØS-overvåkingsorganet ESA vil fortsette å bestrebe seg på at reglene om personbevegelse skal anvendes likt i EU- og EØS-sammenheng. Kommisjonen vil også oppdatere egne [retningslinjer om fri bevegelse](#) i 2022. Den ser for seg at oppdaterte retningslinjer skal gjenspeile mangfoldet blant ulike familier bedre. Revisjonsarbeidet gjøres i samarbeid med eksterne fagmiljøer, som for eksempel [dette](#).

3.5.2 Trygdekoordinering

Kommisjonen la 13. desember 2016 fram forslag til endringer i trygdeforordningen (883/2004) og gjennomføringsforordningen (987/2009). Formålet var å forenkle, tydeliggjøre og gjøre det lettere å håndheve regelverket.

Forhandlingene om forslaget har vært vanskelige, både internt mellom medlemsstatene og mellom Rådet og Parlamentet. Forhandlingene er derfor foreløpig ikke ferdige. Tsjekkia, som overtok formannskapet i Rådet og dermed koordineringsansvaret for medlemslandenes arbeid i Brussel 1. juli 2022, har gitt uttrykk for at landet vil forsøke å legge til rette for framdrift i saken. Dette vil likevel trolig ikke bli enkelt. Forhistorien er blant annet at Parlamentet og Rådets forhandlere, i sin syttende forhandlingsrunde 16. desember 2021, ble «foreløpig enige» om et kompromiss. Dette kompromisset ble imidlertid avvist da det skulle godkjennes internt i Rådet 22. desember 2021. Parlamentets arbeids- og sosialkomité diskuterte deretter saken 13. januar 2022. Saksordføreren ga da uttrykk for at hun mente at kompromisset medlemslandene hadde avvist som en god løsning, og at Parlamentet allerede hadde beveget seg betydelig i retning av medlemslandenes ønsker i forbindelse med kompromisset. Hun ga derfor uttrykk for at det nå burde være medlemslandenes tur til å gjøre innrømmelser.

Mulighetene for å kjøpekraftsjustere/indeksregulere familieytelser for arbeidstagere som har familiemedlemmer bosatt i andre land enn der de jobber har tidligere vært et diskusjonstema under forhandlingene om revidert forordning. Dette er imidlertid ikke ett av de gjenstående spørsmålene nå. Medlemslandene som ønsket å få innført muligheter for kjøpekraftsjustering i det europeiske regelverket tapte denne kampen allerede på et tidligere stadium i regelverksarbeidet.

4 Hva skjer på likestilling- og ikke-diskrimineringsfeltet?

4.1 Status for kjønnslikestilling i Europa

I rådsmøtet for arbeid og sosiale saker (EPSCO) 14. mars 2022, informerte Kommisjonens ansvarlige for likestilling og ikke-diskriminering, kommissær Helena Dalli, om siste versjon av den årlige [statusrapporten for kjønnslikestilling i Europa](#). Den ble lagt fram 8. mars 2022 og var den andre rapporten som har blitt lagt fram under [den europeiske likestillingsstrategien](#) for 2020 til 2025.

Rapporten er sterkt preget av koronapandemien. Foreløpige data tilsier at den nokså trege framgangen Europa har sett på likestillingsfeltet de siste årene kan ha stagnert, eller i verste fall ha gått i feil retning som følge av pandemien, selv om det fulle bildet ennå ikke er klart. Dalli trakk fram at kjønnsdelte arbeidsmarkeder («*gender employment gaps*») har blitt ytterligere kjønnsdelt i flere av EUs medlemsland siden 2020. Lønnsforskjeller mellom kjønnene («*gender pay gaps*») har imidlertid blitt noe mindre, fra 15 til 13% i EU sett under ett.

Dalli understreket samtidig at det det siste året har foregått flere viktige utviklingstrekk innenfor europeisk regelverksutvikling. Hun trakk fram forslaget til direktiv om likelønn – lik lønn for likt arbeid – som banebrytende (se nærmere i avsnitt 4.2.2). Hun nevnte deretter forslaget om direktiv om minstelønn, der medlemslandene og Parlamentet var på et avgjørende trinn i forhandlingsprosessen da hun redegjorde for saken (det ble [enighet i forhandlingene om minstelønn](#) 7. juni 2022). Hun framhevet også forslaget Kommisjonen la fram 9. mars 2022 om regler for å bekjempe vold mot kvinner og barn (se avsnitt 4.3.1), og at Kommisjonen i desember 2021 foreslo å inkludere hatefulle ytringer og hatkriminalitet i listen over såkalte EU-forbrytelser (avsnitt 4.4).

4.2 Likestilt arbeidsliv

4.2.1 Kjønnrepresentasjon i bedriftsstyrer

Europaparlamentet og medlemsstatene ble 7. juni 2022 [enige om regler for jevnere kjønnsfordeling blant styremedlemmer i børsnoterte selskaper](#).

Dette er et relativt gammelt forslag, som Kommisjonen la fram i 2012. [Parlamentet vedtok en forhandlingsposisjon i november 2013](#), som er positiv til kommisjonsforslaget. På rådssiden har imidlertid flere medlemsland blokkert saksframdrift. Dette har vært mulig fordi det kreves kvalifisert flertall for at medlemslandene skal kunne vedta en felles forhandlingsposisjon i denne saken. Hovedgrunnen til motstanden har vært at flere medlemsland har ment at spørsmål om representasjon i bedriftsstyrer bør løses nasjonalt heller enn gjennom europeisk lovgivning.

Tall fra 2021 viser at i gjennomsnitt er 30,6% av styremedlemmene i børsnoterte europeiske selskaper kvinner. Kommisjonsforslaget fra 2012 la opp til at minst 40% av styremedlemmene skulle være av det underrepresenterte kjønnnet. Sett fra Norge er saken interessant, i og med at vi allerede har regler om kvotering til styreverv. I Norge skal begge kjønn være representert i henhold til styrets størrelse. For eksempel skal hvert kjønn være representert med minst to personer i styrer med 4 eller 5 medlemmer og i styrer med 6 til 8 medlemmer skal hvert kjønn være representert med minst tre personer.

Kommisjonen har i de ti årene som har gått siden den la fram forslaget forsøkt å overtale medlemslandene til å komme fram til en forhandlingsposisjon. Kommisjonspresident Ursula von der Leyen har uttrykt sterk støtte til forslaget siden hun tiltrådte i 2019. Likestillingskommissær Helena Dalli har uttalt at dette er en av de viktigste sakene for henne. Hun har i flere år sagt at hun jobber for å finne kompromissløsninger som kan være akseptable for alle medlemsland, og at det å få forslaget

vedtatt vil innebære et stort framskritt for europeisk likestilling. Dalli har flere ganger påpekt at land som har hatt framgang i likestilling i bedriftsstyrer typisk har innført bindende regelverk om dette.

Saken fikk frisk vind i seilene denne våren. Det franske rådsformannskapet plasserte saken høyt på sin dagsorden, og ga uttrykk for at det ville strekke seg langt for å sikre best mulig framdrift. I januar 2022 uttalte også kommisjonspresident von der Leyen [i et intervju](#) at hun hadde tro på at det burde være mulig å få forslaget vedtatt nokså raskt.

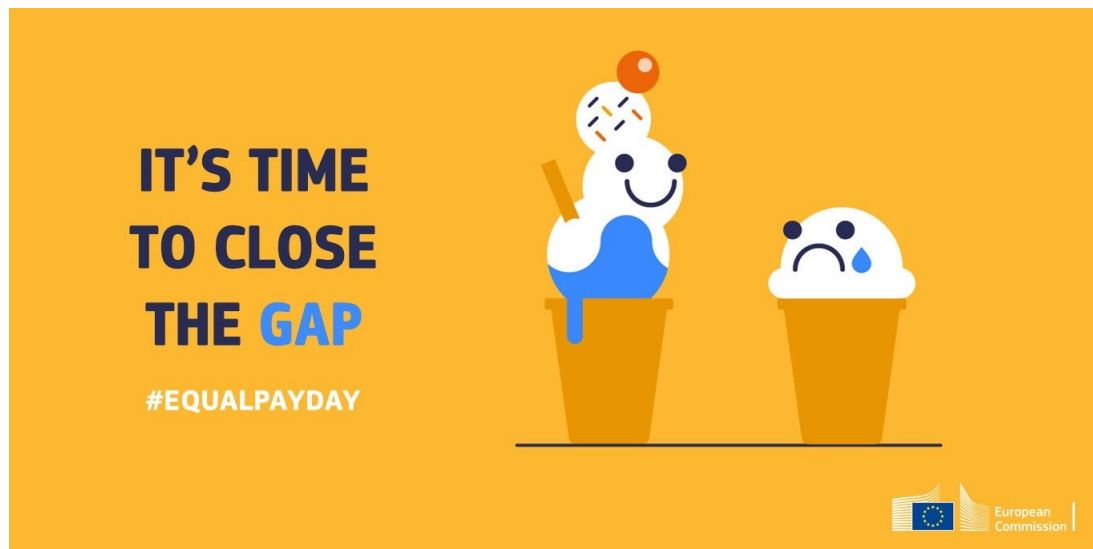
Bakgrunnen for denne optimismen var at flere land hadde endret syn på direktivforslaget. Nederland bestemte seg for eksempel nylig for å støtte forslaget, etter å ha vurdert saken på nytt. Dette skyldtes delvis at en lov om kvinnerepresentasjon i bedriftsstyrer trådte i kraft i Nederland fra 1. januar 2022. Landet legger til grunn at denne loven vil være i tråd med forslaget fra Brussel. Den vesentligste endringen har imidlertid for mange land vært at den nye tyske regjeringen, som tilrådte i desember 2021, bestemte seg for å støtte direktivforslaget. Det at Tyskland endret posisjon, var i seg selv tilstrekkelig til å sikre kvalifisert flertall for en felles forhandlingsposisjon i Rådet.

Med dette bakteppet, la det franske rådsformannskapet fram en revidert versjon av direktivforslaget for medlemslandene 14. februar 2022. Håpet var at denne versjonen skulle ivareta de viktigste innvendingene landene hadde lagt på bordet. Blant endringene var at direktivet skal oppstille målsetninger heller enn bindende kvoter for representasjon. Det franske forslaget inneholdt dessuten en «suspensjonsklausul», som tillater landene å forfølge målsetningene i direktivet gjennom de virkemidlene de selv anser best egnet, forutsatt at nasjonale tiltak er like effektive og når tilsvarende resultater som direktivet legger opp til.

Medlemslandene ble så enige om en [forhandlingsposisjon 4. mars 2022](#). Deretter kom Parlamentet og Rådet til «foreløpig enighet» 7. juni 2022. Forhandlingsresultatet må nå godkjennes formelt av Parlamentet i plenum og av medlemslandene i Rådet. Det er imidlertid sannsynlig at teksten det er foreløpig enighet om vil være identisk med den som etter hvert vil bli formelt vedtatt.

[Teksten det er foreløpig enighet om er tilgjengelig her](#). Det nye regelverket vil inneholde nokså stort handlingsrom for medlemslandene. For det første vil reglene bare gjelde for store selskaper, det vil si selskaper med minst 250 ansatte. På dette punktet vil direktivet skille seg fra norske regler, som ikke avgrenser reglenes virkeområde til så store selskaper.

En viktig grunn til at det var mulig for medlemslandene å si ja til dette regelverket, er nettopp «suspensjonsklausulen», som kom inn med kompromissforslaget fra det franske rådsformannskapet, og som er kort beskrevet ovenfor. Med den trenger land som har gjennomført tiltak som er like effektive for å fremme kjønnsbalanse i selskapsstyrer, og som sikrer målsetningene direktivet legger opp til, ikke å gjennomføre direktivets prosessuelle bestemmelser. Det betyr at land som oppfyller disse vilkårene ikke trenger å innføre krav for eksempel om at en søker av det underrepresenterte kjønn skal gis forrang om denne er like godt kvalifisert som en søker av det andre kjønn.

©European Commission

4.2.2 Likelønn

Kommisjonen la i mars 2021 fram lovforslag om likelønn/åpenhet om lønn. Kommisjonen har identifisert manglende åpenhet om lønn som en hindring for likelønn, og har definert dette lovforslaget som en prioritet. Europaparlamentet hadde lenge oppfordret Kommisjonen til å foreslå slike regler, og kommisjonspresident von der Leyen lovte opprinnelig å legge fram et forslag i løpet sine første 100 dager ved makten. Det viste seg imidlertid å være for ambisiøst, slik at forslaget først kom i 2021.

Bakgrunnen for forslaget er blant annet beskrevet i [den europeiske likestillingsstrategien](#) fra mars 2020, og i forslaget selv. Kommisjonen viser til at kvinneandelen i europeisk arbeidsliv aldri har vært høyere enn i dag. Likevel er det et store forskjeller både i lønns- og pensjonsinntekter mellom kvinner og menn. I følge forslaget, er dette «EU-lønnsgapet» i gjennomsnitt rundt 14 % (ifølge likestillingskommissær Dallis redegjørelse i rådsmøtet for arbeid og sosiale saker (EPSCO) 14. mars 2022, er det europeiske lønnsgapet nå 13%, se avsnitt 4.1). Samme problemstilling gjør seg gjeldende i Norge, her er lønnsgapet tilnærmet likt det europeiske, nærmere bestemt 12,5%. I tillegg er det et europeisk «pensjonsgap» på 33 %. Disse forskjellene er der til tross for at lik lønn for likt arbeid, og for arbeid av lik verdi, har vært en europeisk rettighet siden 1957. Denne rettigheten er også innarbeidet i nasjonalt regelverk i medlemslandene. Likelønn er dessuten ett av prinsippene i Den europeiske søylen for sosiale rettigheter.

Kommisjonen legger til grunn at åpenhet om lønn vil gjøre det lettere å avdekke og dokumentere diskriminering på grunn av kjønn, enten slik diskriminering er bevisst eller ubevisst. Det kan også bidra til å sette lys på kjønnsrollemønstre der kvinners innsats i praksis ikke verdsettes like høyt som menns.

I likhet med Kommisjonen, har Frankrike, som hadde rådsformannskapet våren 2022, definert dette som et prioritert lovforslag. Frankrike har flagget saken høyt, under den videre synsvinkelen økonomisk uavhengighet for kvinner. Det franske formannskapet arrangerte blant annet 31. januar en likestillingsministerkonferanse om likestilt arbeidsliv, under tittelen «økonomisk kvinnemakt – nøkkelen til kjønnslikestilling». Kultur- og likestillingsminister Anette Trettebergstuen deltok, sammen

med ministre fra 24 andre land. De drøftet blant annet forslaget til direktiv om likelønn, som Kommisjonen framhevet som et viktig steg i retning av å utjevne lønnsforskjeller i Europa.

Til tross for at forslaget er en politisk prioritet, kom ikke forhandlinger mellom Parlamentet og Rådet i gang før den aller siste dagen av det franske formannskapet, 30. juni 2022. Tsjekkia, som overtok formannskapet 1. juli, har signalisert at det trolig vil bli vanskelig å lande forhandlingene om denne saken før Sverige overtar i januar 2023. Lignende signaler har kommet fra Parlamentet, som peker på at flere vanskelige problemstillinger må avklares mellom de to EU-institusjonene.

Landenes forhandlingsposisjon av 6. desember 2021 er [tilgjengelig her](#). Parlamentets posisjon av 5. april 2022 er tilgjengelig [her](#).

I forhandlingene landene imellom var Danmark og Sverige opptatt av å avklare om forslaget kan medføre utfordringer for de nordiske arbeidslivsmodellene. Noe av bakgrunnen er bekymringer over at kommisjonsforslaget kan være for detaljert til å kunne innpasses godt i disse arbeidslivsmodellene. I desember 2021 bestemte Danmark seg for å støtte landenes forhandlingsposisjon, mens Sverige stemte imot. Den relevante danske ministeren uttalte at hennes regjering hadde ønsket mer tid til å avklare uklarheter i forslaget, at den er bekymret for at forslaget kan inneholde elementer som kan stride mot den danske arbeidslivsmodellen og at den er bekymret for innføring av unødvendige administrative byrder. Danmark mente likevel at det hadde vært såpass stor framgang i forhandlingene i Rådet at landet kunne støtte kompromissforslaget.

Sverige stemte på sin side mot landenes forhandlingsposisjon, og den svenske ministeren begrunnet dette med at det er nødvendig med mer tid for å avklare uklarheter i forslaget. Sverige ble tilsynelatende stående nokså alene om å si klart nei, men uttrykte samtidig at landet har forventninger til at det endelige regelverket etter forhandlinger med Parlamentet likevel kan bli bra. Enkelte andre land avholdt seg fra å stemme over forhandlingsposisjonen, med noe ulike begrunnelser, selv om alle hadde ønsket mer tid til å diskutere forslaget. Østerrike var bekymret for personvern og administrative byrder, Tyskland kunne ikke ta stilling i begynnelsen av desember påvente av ny regjering, Ungarn uttrykte skepsis på grunn av forholdsmessighetsprinsippet, rettslig forutberegnelighet, personvern og mulig manglende lovgiverkompetanse for EU på området, og Slovakia påpekte uklarheter knyttet til rettslig forutberegnelighet for interseksjonell diskriminering.

En pressemelding fra Rådet fra møtet 6. desember 2021 er tilgjengelig [her](#).

Når det gjelder det nærmere innholdet i forslaget til regler om åpenhet om lønn, skal det for det første fremme følgende formål:

- Fremme åpenhet om lønn innad i virksomheter.
- Gjøre det enklere å fortolke og anvende rettslige konsepter som «likelønn» og «arbeid av tilsvarende verdi».
- Gjøre det enklere å håndheve retten til lik lønn for likt arbeid, som er nedfelt i Traktaten om den europeiske unions virkemåte, og forbudet mot diskriminering, som nedfelt i direktivet om like muligheter for kvinner og menn i arbeidslivet (2006/54/EF).

Direktivet skal ifølge kommisjonsforslaget gjelde for både offentlige og private virksomheter. Medlemslandene kan gå lenger enn forslaget ved å gi arbeidstagere sterkere rettigheter, men forslaget kan ikke brukes som begrunnelse for å svekke arbeidstageres rettigheter mot diskriminering.

Medlemslandene forpliktes til å sikre at arbeidsgivere respekterer reglene om lik lønn for kvinner og menn når de utfører likt arbeid, eller arbeid av samme verdi. Medlemslandene skal også sikre at det etableres virkemidler for å vurdere og sammenligne verdien av arbeid.

Forslaget inneholder regler om åpenhet om lønn både før og etter ansettelsesprosessen. Det foreslås forbud for arbeidsgivere mot å spørre arbeidssøkere om hvilket lønnsnivå de har fra nåværende eller tidligere stillinger. Dette skal motvirke at uberettigede lønnsforskjeller videreføres ved jobbskifte.

Arbeidstagere får rett til informasjon om individuelt og gjennomsnittlig lønnsnivå, brutt ned på kjønn, for arbeidstagere som utfører samme arbeid eller arbeid med tilsvarende verdi. Arbeidsgivere skal årlig informere sine ansatte om denne rettigheten.

Arbeidsgivere med minst 250 ansatte skal årlig offentliggjøre informasjon om lønnsforskjeller mellom kvinnelige og mannlige ansatte.

Medlemslandene skal sikre at virksomheter med minst 250 ansatte, der de årlige lønnsrapportene dokumenterer gjennomsnittlige kjønnsmessige lønnsforskjeller på minst 5% innen en hvilken som helst gruppe ansatte, og som ikke kan gi saklig begrunnelse for disse forskjellene, gjennomfører analyser av egne lønnsystemer i samarbeid med representanter for de ansatte, og utarbeider mottiltak.

Forslaget inneholder også regler om beføyelser og håndheving knyttet til retten til lik lønn for likt arbeid. Blant annet skal medlemslandene sikre at arbeidstagere som har blitt utsatt for skade som følge av brudd på denne rettigheten har rett til å kreve erstatning. Erstatningen skal utgjøre effektiv kompensasjon for tapet arbeidstageren har lidt og stille ham eller henne økonomisk i den situasjonen vedkommende ville ha vært dersom forskjellsbehandlingen ikke hadde funnet sted. I rettsaker om brudd på retten til lik lønn for likt arbeid, skal arbeidsgiver bære bevisbyrden for at diskriminering ikke har forekommet.

Ytterligere informasjon om forslaget kan blant annet finnes i denne [pressemeldingen](#) fra Kommisjonen.

4.2.3 Inkluderende arbeidsliv for personer med nedsatt funksjonsevne

I rådsmøtet for arbeid og sosiale saker (EPSCO) 16. juni 2022, diskuterte ministre fra EUs medlemsland blant annet inkluderende arbeidsliv for personer med nedsatt funksjonsevne.

Utgangspunktet for debatten var et [diskusjonsnotat fra det franske rådsformannskapet](#). Det framhever at integrering av personer med nedsatt funksjonsevne er en prioritet i den europeiske [strategien for mennesker med funksjonsnedsettelse 2021-2030](#) av 3. mars 2021. Det heter blant annet i strategien at Kommisjonen i 2022 vil legge fram tiltak for å tilrettelegge arbeidslivet for mennesker med funksjonsnedsettelse. Av bakgrunnsnotatet til møtet 16. juni, framgår det at dette vil komme som en «arbeidslivspakke» («*employment package*»), som skal legge til rette for bedre muligheter for personer med nedsatt funksjonsevne på arbeidsmarkedet. Blant annet vil pakken inneholde veiledningsmateriale, støttetiltak for arbeids- og integreringstjenester og mulige kvoteringsinsentiver.

Notatet framhever også at personer med nedsatt funksjonsevne stiller svakere i arbeidslivet i Europa enn potensialet skulle tilsi. I 2021 var 50,8% av personene i denne gruppen i et arbeidsforhold, mens det tilsvarende tallet var 75% for andre. I tillegg sto 28,4% av europeiske personer med nedsatt funksjonsevne i fare for fattigdom og sosial utestengelse, sammenlignet med 17,8% blant europeere flest. Bare 29,4% blant personer med nedsatt funksjonsevne hadde vitnemål fra videregående skole, mens dette gjaldt 43,8% av andre.

I diskusjonen 16. juni ble det framhevet at bedre integrering av personer med nedsatt funksjonsevne i arbeidsmarkedet vil være viktig for å nå målene i [den europeiske søylen for sosiale rettigheter](#), som tar sikte på at 78% av alle EU-borgere skal delta i arbeidslivet innen 2030. Diskusjonen fokuserte på to hovedproblemstillinger:

- Nedbygging av hindringer for personer med nedsatt funksjonsevne på arbeidsmarkedet, og styrking av anerkjennelse blant andre kolleger.
- Effektive virkemidler for å fremme integrering av personer med nedsatt funksjonsevne i arbeidsmarkedet.

Rådets egen oppsummering fra møtet kan leses [her](#). Hele møtet kan sees i opptak [her](#).

4.3 Vold mot kvinner og i nære relasjoner

4.3.1 Forslag om forbud mot vold mot kvinner og i nære relasjoner

Europakommisjonen la 8. mars 2022 fram forslag til regler for å bekjempe vold mot kvinner og barn, og i nære relasjoner. Forslaget tar sikte på å innføre felleseuropeiske minstekrav, slik at medlemslandene kan innføre eller beholde strengere regler. De felles reglene vil medføre tilnærming mellom enkelte strafferettslige definisjoner i medlemslandene og minstekrav til reaksjoner på overtredelse.

Europakommisjonen ser bekjempelse av kjønnsbasert vold som en prioritert oppgave. [Kommisjonens likestillingsstrategi](#) inneholder ambisiøse målsetninger og tiltak, herunder særlig at EU skal tiltre Europarådets konvensjon om forebygging og bekjemping av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, Istanbul-konvensjonen, som den anser som gullstandarden på området. Gitt de politiske realitetene, virker det imidlertid lite trolig at EU skal kunne tiltre Istanbul-konvensjonen med det første. Se nærmere i avsnitt 4.3.2

Dette forslaget er dermed en alternativ tilnærming til problemstillingen. Kommisjonen har tidligere uttalt at i alle fall deler av tankegangen med forslaget er å oppnå det samme som ville vært oppnådd gjennom å tiltre Istanbul-konvensjonen. Kommisjonen foreslår at en rekke forhold skal være straffebelagt i alle EUs medlemsland. Dette omfatter blant annet voldtekt, kjønnslemlestelse, spredning av intimt eller manipulert innhold uten samtykke, forfølgning og trakassering på nett, hatefulle ytringer og voldsoppgjøringer på nett. Det gjelder også forhold som er forbudt under annet EU-regelverk, som seksuell utnyttning av barn og menneskehandel, og forhold som er forbudt under medlemslandenes lovgivning, som drap på kvinner og tvangssterilisering.

Også oppfordring, bistand og forsøk på slike handlinger foreslås straffebelagt.

Kommisjonen foreslår at medlemslandene skal sikre at overtredelser av de straffbare handlingene som inngår i forslaget skal være belagt med effektive, forholdsmessige og preventive sanksjoner. For voldtekt foreslås det at landene skal sikre at eventuelle maksimale strafferammer skal være minst 8 år, og minst 10 års fengselsstraff skal være maksimumstaket dersom det foreligger skjerpende omstendigheter (som defineres nærmere i forslaget). For kjønnslemlestelse foreslås det at nasjonale maksimale strafferammer ikke kan være lavere enn 5 års fengselsstraff.

Forslaget inneholder i tillegg egne kapitler om:

- Beskyttelse av ofre og tilgang til rettsmidler
- Støtte til voldsofre

- Forebygging
- Koordinering og samarbeid

Forslaget er tilgjengelig [her](#). En pressmelding er tilgjengelig [her](#).

Nærmere om de straffbare forholdene omtalt i forslaget:

- **Voldtekt.** Det heter i forslaget at det er nødvendig å sikre samme beskyttelse i alle EUs medlemsland. En utfordring er at noen lands regelverk forutsetter et element av vold, trusler eller press for å overtre terskelen til voldtekt, mens det i andre land er tilstrekkelig med mangel på samtykke fra offerets side. Kommisjonen argumenterer med at bare regelverk der også mangel på samtykke kan innebære straffbar voldtekt sikrer full beskyttelse av ofrenes seksuelle integritet. Dette fordi seksuelle overgrep ofte skjer uten vold eller trusler. I tråd med dette, foreslår Kommisjonen at medlemslandene skal sikre at nasjonale strafferettslige definisjoner av voldtekt omfatter følgende situasjoner:
 - Samkvem med en kvinne som innebærer penetrering uten samtykke.
 - Det å lede en kvinne til samkvem med en annen person som innebærer penetrering uten samtykke.
- Medlemslandene skal sikre at manglende samtykke defineres som handlinger der kvinnens samtykke ikke avgis frivillig, eller der kvinnen er ute av stand til å samtykke. Samtykke må kunne trekkes tilbake når som helst, og taushet eller mangel på fysisk eller psykisk motstand skal ikke kunne brukes som bevis på at samtykke foreligger.
- **Kjønnslemlestelse.** Kommisjonen foreslår at medlemslandene skal sikre at følgende forhold defineres som straffbare:
 - En hvilken som helst omskjæring/lemlestelse («*mutilation*») av hele eller deler av *labia majora*, *labia minora* eller klitoris.
 - Å press en kvinne eller jente til å underlegge seg slik behandling.
- **Deling av intimt eller manipulert innhold uten samtykke.** Kommisjonen foreslår at medlemsstatene skal sikre at følgende er straffbart:
 - Å gjøre intime bilder, videoer eller annet innhold som viser en annen persons seksuelle aktivitet digitalt tilgjengelig for andre, uten samtykke.
 - Å produsere eller manipulere bilder, videoer eller annet innhold som får det til å se ut som en annen person er seksuelt aktiv, og deretter gjøre dette digitalt tilgjengelig for andre, uten samtykke.
 - Å true med å foreta slike handlinger for å presse noen til å gjøre noe.
- **Digital forfølgning.** Kommisjonen foreslår at medlemsstatene skal sikre at følgende er straffbart:
 - Vedvarende truende eller skremmende adferd mot en annen ved hjelp av digital teknologi som får den andre til å frykte for egen eller nærståendes sikkerhet.
 - Vedvarende overvåking av en annen ved hjelp av digital teknologi uten samtykke eller rettslig tillatelse, for å spore dennes bevegelser og aktiviteter.
 - Gjøre en annens personopplysninger digitalt tilgjengelig uten samtykke, i den hensikt å oppildne andre til å skade denne personen fysisk eller psykisk.
- **Digital trakassering.** Kommisjonen foreslår at medlemsstatene skal gjøre følgende straffbart:

- Legge til rette for at tredjepersoner kan angripe en annen, ved å gjøre truende eller fornærmende digitalt materiale tilgjengelig digitalt, slik at den som angripes opplever vesentlig psykisk skade.
- Delta i slik handling sammen med andre.
- **Digital oppfordring til vold og hat.** Kommisjonen foreslår at medlemsstatene skal gjøre bevisst digital oppfordring til vold og hat mot en gruppe personer definert gjennom kjønn straffbart.

Bakgrunn

Det rettslige grunnlaget for forslaget er særlig [artikkel 83\(1\)](#) i Traktaten om Den europeiske unions virkemåte (TFEU), som inneholder en såkalt «liste over EU-forbrytelser». Det er en uttømmende liste over kriminalitetsområder der Rådet (medlemslandene) og Europaparlamentet er gitt myndighet til å fastsette regler. Listen omfatter per i dag terrorisme, menneskehandel og seksuell utnyttning av kvinner og barn, narkotikakriminalitet, ulovlig våpenhandel, hvitvasking, korrupsjon, falskmyntneri, datakriminalitet og organisert kriminalitet. Disse områdene er definert som «særlig alvorlig kriminalitet med grenseoverskridende dimensjoner». EU kan på disse områdene fastsette minimumsregler om definisjoner av og reaksjoner på straffbare forhold.

Bestemmelsen åpner også for at Rådet med utgangspunkt i kriminalitetsutviklingen kan vedta å utvide listen til andre strafferettslige områder. Slike vedtak må medlemslandene treffe enstemmig og etter forutgående enighet med Parlamentet. Som et aktuelt eksempel kan det nevnes at Kommisjonen 9. desember 2021 tok første skritt i en prosess som kan munne ut i et europeisk forbud mot hatefulle ytringer og hatkriminalitet. [Med forslaget](#) fra desember, oppfordrer Kommisjonen Rådet og Parlamentet til å vurdere å utvide «listen over EU-forbrytelser» til også å omfatte hatefulle ytringer og hatkriminalitet. Saken er for tiden i prosess i disse institusjonene, se nærmere i avsnitt 4.4.

Forslaget om å bekjempe vold mot kvinner er for øvrig også hjemlet i artikkel 82(2) TFEU. Denne bestemmelsen er det rettslige grunnlaget for å oppstille felles minstekrav til rettigheter for voldsofre for å sikre gjensidig anerkjennelse av rettsavgjørelser og juridisk og politisamarbeid i straffbare forhold med grensekryssende elementer.

4.3.2 Istanbul-konvensjonen og EU

I den europeiske [likestillingsstrategien mellom kvinner og menn 2020-2025](#) gjentar Kommisjonen tidligere budskap om at den vil prioritere arbeidet for å få EU til å tiltre Europarådets konvensjon om forebygging og bekjemping av vold mot kvinner (Istanbul-konvensjonen), som er det første folkerettslig bindende regelverket mot vold mot kvinner. Land som signerer konvensjonen forplikter seg blant annet til å kriminalisere kjønnsrelatert vold og trakassering. Dette gjelder både på og utenfor internett. Selv om alle EUs medlemsland har signert konvensjonen, har ikke alle ratifisert den.

Medlemslandene har hittil ment at EU som sådan ikke kan tiltre konvensjonen før alle landene har ratifisert den. For tiden virker dette imidlertid lite sannsynlig. Det ungarske parlamentet vedtok for eksempel i 2020 en politisk erklæring som avviser Istanbul-konvensjonen. Den sier blant annet at kvinners beskyttelsesbehov allerede ivaretatt i eksisterende ungarsk lovgivning og at konvensjonen medfører en forståelse av kjønn som avviker fra ungarske verdier. Den polske regjeringen har uttalt at landet vil trekke seg fra konvensjonen, som landet ratifiserte i 2015. Den polske begrunnelsen er at

konvensjonen er skadelig, fordi den forplikter landene til å sikre at skoler underviser barn om «kjønn», inneholder ideologiske elementer og bryter med foreldres rettigheter.

Europaparlamentet er ikke enig i at det er et vilkår for EU-tiltredelse at alle medlemslandene først tiltrer den. Parlamentet ba i 2019 EU-domstolen vurdere dette spørsmålet. Domstolens [uttalelse](#) ble offentliggjort 6. oktober 2021. Den konkluderer med at EUs traktatgrunnlag ikke er til hinder for at medlemslandene avventer en «felles overenskomst» mellom landene om å være bundet av Istanbul-konvensjonen, før de eventuelt vedtar at EU skal tiltre. Traktatgrunnlaget er derimot til hinder for at tiltredelse gjøres betinget av at det først oppnås slik «felles overenskomst». Med dette spiller EU-domstolen i praksis ballen tilbake til medlemslandene. Det er vel likevel neppe grunn til å regne med at de landene som ikke støtter EU-tiltredelse vil endre mening etter domstolens uttalelse.

I likestillingsstrategien uttalte Kommisjonen at dersom enkelte medlemsland fortsetter å blokkere for at EU kan tiltre konvensjonen, ville den foreslå tiltak for å nå samme resultater som konvensjonen legger opp til. Se nærmere om dette i avsnitt 4.3.1 om forbud mot vold i nære relasjoner.

4.4 Hatefulle ytringer og hatkriminalitet

Europakommisjonen foreslo 9. desember 2021 første skritt i en prosess som kan munne ut i et europeisk forbud mot hatefulle ytringer og hatkriminalitet. Med forslaget, oppfordrer Kommisjonen Rådet og Parlamentet til å vurdere å utvide «listen over EU-forbrytelser» til også å omfatte hatefulle ytringer og hatkriminalitet.

Medlemslandenes justis- og innenriksministre diskuterte forslaget 4. mars 2022. En stort flertall av medlemslandene ga uttrykk for støtte til forslaget. En del arbeid gjenstår likevel før det eventuelt vil være mulig å nå fram til enstemmighet blant medlemslandene i denne saken, noe som er nødvendig for å kunne gå videre med forslaget. En kort oppsummering fra møtet kan leses [her](#).

Tiltaket kan blant annet spores tilbake til kommisjonspresident Ursula von der Leyens tale om EUs tilstand i september 2020, der hun sa at Kommisjonen ville foreslå å gjøre hatkriminalitet og hatefulle ytringer på grunn av rase, kjønn, religiøs overbevisning og seksuell legning straffbelagt under europeisk lov. Dette ble også definert som ett av Kommisjonens «nøkkelinitiativer for 2021».

Den listen over EU-forbrytelser det er snakk om, har sitt grunnlag i artikkel 83(1) i Traktaten om Den europeiske unions virkemåte (TFEU). Med dette som hjemmel, er det utarbeidet en uttømmende liste over kriminalitetsområder der Rådet og Europaparlamentet er gitt myndighet til å fastsette regler. Listen omfatter per i dag terrorisme, menneskehandel og seksuell utnyttning av kvinner og barn, narkotikakriminalitet, ulovlig våpenhandel, hvitvasking, korrupsjon, falskmyntneri, datakriminalitet og organisert kriminalitet. Disse områdene er definert som «særlig alvorlig kriminalitet med grenseoverskridende dimensjoner». EU kan på disse områdene fastsette minimumsregler om definisjoner av og reaksjoner på straffbare forhold. Bestemmelsen åpner også for at Rådet med utgangspunkt i kriminalitetsutviklingen kan vedta å utvide listen til andre strafferettslige områder. Slike vedtak må medlemslandene treffe enstemmig og etter forutgående enighet med Parlamentet.

Kommisjonens forslag er utformet som en «kommunikasjon», der den bl.a. argumenterer for at vilkårene i Artikkel 83(1) TFEU for å innlemme hatefulle ytringer og hatkriminalitet i listen over EU-forbrytelser er oppfylt. Dette innebærer at hatefulle ytringer og hatkriminalitet, etter Kommisjonens vurdering, utgjør et etablert kriminalitetsområde, som er særlig alvorlig og som er grenseoverskridende, og at kriminalitetsutviklingen tilsier at det er nødvendig å ta grep. Som vedlegg

til kommunikasjonen følger et utkast til rådsbeslutning, som konkluderer med at hatefulle ytringer og hatkriminalitet defineres som kriminalitetsområde under Artikkel 83(1) TFEU.

Tanken er at dersom Rådet og Parlamentet først vedtar dette, vil Kommisjonen deretter legge fram forslag til regelverk som definerer minstekrav til definisjoner av hatefulle ytringer og hatkriminalitet, og til reaksjoner på slik kriminalitet. Dersom Rådet og Parlamentet støtter dette regelverksforslaget, vil nasjonal strafferett i medlemslandene måtte tilfredsstille minimumsbestemmelsene det innebærer.

En pressmelding fra Kommisjonen om forslaget fra 9. desember 2021 er tilgjengelig [her](#).

4.5 Likestillingsbyråers rolle og uavhengighet

I arbeidsprogrammet for 2022 skriver Kommisjonen at den vil foreslå tiltak for å styrke likestillingsbyråers rolle og uavhengighet. Dette er ett av tiltakene under målsettingen om å «bygge en likestilt union» i Den europeiske søylen for sosiale rettigheter (se kapittel 4.2). Saken omtales dessuten i [den europeiske handlingsplanen mot rasisme](#), [det strategiske rammeverket for likestilling av romfolk 2020-2025](#) og [likestillingsstrategien for LHBTIQ-personer 2020-2025](#).

Den typen likestillingsorganer det er snakk om her, ble første gang innført i europeisk ikke-diskrimineringsammenheng med EUs rasediskrimineringsdirektiv. Disse organene fikk ansvar for å fremme likestilling gjennom å yte bistand til ofre, gjennomføre uavhengige undersøkelser, offentliggjøre uavhengige rapporter og legge frem anbefalinger om diskrimineringsspørsmål. Senere har samme oppgaver blitt tildelt likestillingsorganer i ytterligere tre direktiver.

Medlemslandene er gitt vid skjønnsmargin når det gjelder hvordan slike likestillingsbyråer skal virke. I tråd med dette, ser Kommisjonen at det har oppstått betydelige forskjeller landene imellom, spesielt når det gjelder forhold som byråenes mandat, myndighet, ledelse, uavhengighet og ressurstilgang. Noen av forskjellene kan spores tilbake til ulike tradisjoner i forskjellige land, men noen skyldes også ulike ambisjonsnivå når det gjelder fremme av målsetningene i ikke-diskrimineringsdirektivene. Dette har medført at beskyttelsen mot ikke-diskriminering varierer mye fra land til land i EU.

For å møte denne utfordringen, la Kommisjonen i 2018 frem anbefalinger om standarder for likestillingsorganer. Kommisjonens felles rapport om EUs rasediskrimineringsdirektiv og direktiv 2007/78/EF om generelle rammebetingelser med hensyn til beskjeftigelse og erverv (se avsnitt 4.6.3) viste imidlertid at dette ikke har vært tilstrekkelig til å løse problemene. For en nærmere beskrivelse av utfordringene, vises det til Kommisjonens veikart («*Road Map*») fra sommeren 2021, som er tilgjengelig [her](#).

Kommisjonen ser for seg å foreslå minimumskrav til likestillingsbyråer. Disse vil trolig blant annet bygge på de nevnte anbefalingene fra 2018. Da saken var [på høring sommeren 2021](#), skrev Kommisjonen at et kommende lovforslag, avhengig av det videre utredningsarbeidet, kan inneholde bestemmelser om likestillingsbyråers:

- Mandater
- Myndighet
- Status og uavhengighet
- Ressurser
- Tilgjengelighet
- Effektivitet
- Krav til datainnsamling

- Samarbeid og koordinering mellom likestillingsorganer

Kommisjonen igangsatte en ny høring i saken 10. desember 2021. Den var åpen til 18. mars 2022, se nærmere om framdriftsplanene [her](#). Høringen besto av en rekke spørsmål, som for eksempel om viktigheten av at landene sikrer sterke og uavhengige likestillingsbyråer, hvilke kriterier som er viktigst for å sikre dette og hvordan tilgjengelighet kan ivaretas.

Per juli 2022 planlegger Kommisjonen å legge fram lovforslag i begynnelsen av november s.å.